

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

62. évfolyam
HU ISSN 0041-3917

2015/6

Tartalom

Ajánló

FONYÓ Istvánné: **Adatok – metaadatok – szolgáltatások**

Cikkek

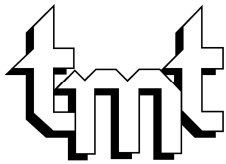
DANCS Szabolcs: **Az információ digitális újrahasonosulása és a jogtisztázás egy európai modellje**207

GARAMVÖLGYI László: **Az OSZK Könyvtári Intézet új könyvtári metaadatbázisa, a Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa**215

KISZL Péter: **Alapítvány a könyvtárért: közgyűjteményi forrásteremtés civil eszközökkel**223

Hírek

48 múzeum egy helyen • A királyi könyvtár – 35 corvina titkai hasonmások, képek, szövegek és filmek tükrében • Barátné Hajdu Ágnes az IFLA igazgatótanácsának tagja • Pályázat a Minősített Könyvtár címre (Összeállította: Fonyó Istvánné) 246

Scientific and Technical Information

Hungarian journal of library and information science

Vol. 62 • 2015/6

Summaries

DANCS, Sz.: Digital re-use of information and a European model of copyright clearance 207

The Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information is just being implemented into national law in Hungary. This article addresses the possibilities to re-use data created by libraries (mainly bibliographic metadata) in the framework of projects that are realized either in public organizations, or in the private sector. Also, the author attempts to define some of the crucial concepts of digital data as a library term. Re-use of information is illustrated by examples, which serves as a good opportunity to summarize the National Széchényi Library's ELDORADO project from a special point of view.

GARAMVÖLGYI, L.: The new meta-database of libraries by the Hungarian Library Institute at the National Széchényi Library: the Database of Hungarian Libraries 215

The Database of Hungarian Libraries is available since 17 March 2015 on the website of the Hun-

garian Library Institute (KI). Under this name the database combines previous databases managed by KI providing new features and a new interface. The first part of the article describes the background of creating the new database, while the second part presents in detail the possibilities of the new interface(s). Finally, the future of the database is discussed in short.

KISZL, P.: A foundation for the library. Creating resources for public collections with civil tools 223

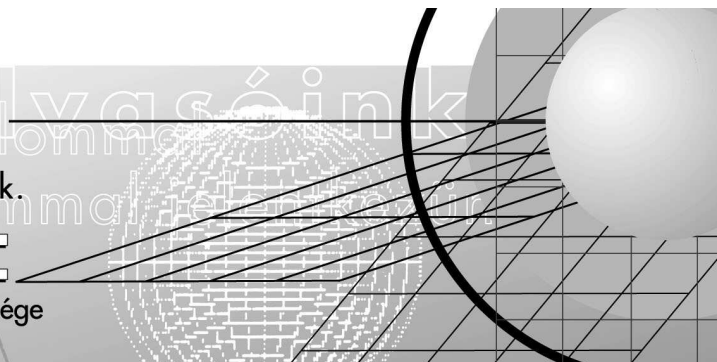
This paper aims to clarify in what ways can libraries increase their – usually very tight – budget by external funds (from charity or sponsorship) to complement maintainers' funding. To this end, the related practice of two, internationally renowned libraries, the New York Public Library and the British Library are reviewed in detail, followed by the activities and achievements in the period 2012 to present of the Foundation for the University Library, Budapest, celebrating its tenth anniversary in 2015. This foundation can serve as a model in Hungary.

Kedves Olvasóink !

A következő alkalommal
összevont lapszámmal jelentkezünk.

tmt
szerkesztősége

Az információ digitális újrahasznosulása és a jogtisztázás egy európai modellje

Mostanság van épp terítéken annak az uniós irányelvnek¹ a hazai jogrendszerbe való átültetése, amelynek célja a közszféra információinak további felhasználásáról szóló korábbi, 2003/98/EK irányelv módosítása. Jelen cikk a könyvtári adatok, azon belül is mindenekelőtt a bibliográfiai metaadatoknak a közgyűjteményi szférán is túlmutató újrahasznosíthatóságára hívja fel a figyelmet, egyszersmind az adat könyvtári értelemben vett fogalmának tisztázására is vállalkozva. Az információ újrahasznosításának példakkal történő illusztrálása jó lehetőség a nemzeti könyvtár ELDORADO projektjének speciális nézőpontból történő ismertetésére.

Bevezető

A digitális információk széles körű hozzáférését és kreatív újrahasznosítását támogató uniós irányok és irányelvek új, innovatív technikák kidolgozására és implementálására ösztönzik a könyvtári szolgáltatások fejlesztőit. Ilyen megoldások lehetnek például a tömeges digitalizálási projekteket, avagy az elektronikus tartalmak legális szolgáltathatóságát segítő automatizált jogtisztázó eljárások. Míg egyes uniós államokban a jogszabályi háttér megteremtése, a kötelező közös jogkezelés eszközének alkalmazása jelent megoldást a kereskedelmi forgalomból kikerült művek újbóli elérhetővé tételére², addig másutt országos licencek vásárlásával nyújtanak online hozzáférést a nemzeti írott kultúrájának termékeihez³. Megint másutt, „jobb híján”, nem adódik más, mint a jogkezelési/engedélyezési folyamatokat komplexen kezelő rendszer specifikálása/fejlesztése, amelynek során szorítkozhatunk az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól szóló 2012/28/EU irányelvben⁴, illetve a direktíva átültetése során született nemzeti jogszabályokban foglaltak alkalmazására⁵. Az uniós rendelkezés egyik célja éppen az volt, hogy az árva művé nyilvánításhoz szükséges gondos jogosultkutatást a kedvezményezett intézmények számára az ésszerű mértékig egyszerűsítse, ezáltal egyfajta iránymutatást nyújtson a jogvédett digitális dokumentumok szolgáltatását megelőző jogtisztázás lefolytatásához. Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) uniós támogatásból fejlesztett ELDORADO rendszere a nemzetközi tapasztalatokat alapul véve, hazai viszonylatban kíván átfogó választ adni a jogvédett digitalizált tartalmak könyvtári szolgáltatásának tág kérdéskörére. Az

uniós trendekre építő informatikai megoldások nem csupán harmonizálnak a jogszabályi környezettel, illetve a szerzői jognak a digitalizálással való relációjában alakuló, változó képzeteivel, hanem egyszersmind a piaci szereplők együttműködésével is számolva (e-Hub-gondolat) a hagyományos adatáramlás optimalizálására is ösztönzően hatnak.

Az adat és a metaadat könyvtári fogalmai

Az *adat* szűkebb, „könyvtárosi” értelemben vett fogalma alatt azokat a *digitális objektumokat* értjük, amelyek *illeszkednek a könyvtárak gyűjtőkörébe*. A *digitális dokumentumok* e halmazának meghatározásakor egyfelől kiindulhatunk a 2010. évi CLXXXV. törvény (médiatörvény) *kiadvány*-fogalmából. A jogszabály felsorolja az egyes kiadvány-típusokat⁶ és azok elektronikus változatait. Nem tekinthetők kiadványnak ugyanakkor, így kimaradnak a felsorolásból például az egyes könyvtárak digitális gyűjteményeiben fontos szerepet betöltő digitális kéziratok.

A digitális dokumentumok két, jól körülhatárolható csoportra bonthatók:

1. *digitálisan született dokumentumok*;
2. *digitalizált dokumentumok*.

Az 1. csoport tovább bontható *statikus online elektronikus kiadványokra* és *dinamikus online elektronikus kiadványokra*. Ezt a felosztást követi a kötelezőpéldány-rendelet 2013-as tervezete⁷ és az Országos Széchényi Könyvtár Gyűjtőköri Szabályza-

ta. A statikus online kiadványok kategóriájába tartoznak azok a digitális objektumok, amelyek tartalma, formája, formátuma az idő előrehaladtával *alapjában véve* nem változik. Az „alapjában véve” kitétel adott esetben azért lehet fontos, mert a hosszú távú megőrzés érdekében előállhat olyan eset, amikor az elavuló formátumokat új, korszerűbb formátumra szükséges konvertálni. Jobban megvilágítja a két kategória közötti különbséget, ha elmondjuk, hogy a dinamikus online elektronikus kiadványok csoportjába tipikusan a változó, frissülő tartalommal rendelkező portálok, adatbázisok tartoznak, míg a statikus kiadványra tipikus példa a – nyomtatott könyv elektronikus verziójaként előálló – e-könyv.

A könyvtárakban őrzött digitális dokumentumok típusai több szempontból, így gyarapításuk és szolgáltatásuk tekintetében is különböznek.

Digitális dokumentumok gyarapítása

A *digitálisan született dokumentumok gyarapításának forrása* lehet – nemzeti könyvtári viszonylatban – egy *korszerű kötelezpéldány-rendelet*, amely megfelelő, explicit módon kiterjed az elektronikus kiadványok beküldésének kötelezettségére. Emellett a digitális gyűjtemény gyarapítása történhet az adatbázisok, e-könyvek, e-folyóiratok stb. szerzeményezésének hagyományos útjain.

Külön említést érdemel az önkéntes alapú dokumentumbeszolgáltatás, illetve az ilyen alapokon épülő gyűjtemények („voluntary repository”). Kiváló eszközül szolgálnak ezek a weben halmozódó, egyszersmind az örök eltűnés/megszűnés réme („digitális fekete lyuk”) által fenyegetett tartalmak összegyűjtésére, megóvására. Fontos ugyanakkor, hogy a nemzeti digitális kultúra értékeit tükrözni vágyó gyűjteményeinket, tartalomszolgáltatásainkat ne elsődlegesen erre a gyarapítási forrásra alapozzuk, ha pedig valami okból mégis erre kényszerülünk, tegyük világossá a felhasználóink számára, hogy *az önkéntességre alapozó gyűjtés törvényszerű következménye a tartalom és minőség esetlegessége, kiszámíthatatlansága*. Mindez persze, a szükséges források birtokában, módszeres gyarapítással, tudatos gyűjteményszervezési politika alkalmazásával kiküszöbölhető. Törekedjünk tehát arra, hogy – országosan összehangolt – digitális tervek mentén, számon kérhető minőséget és tartalmat hozzunk létre.

A dinamikus online elektronikus kiadványok beszoolgáltatása bonyolultabb eset, így erre általa-

ban a *webaratás* módszerét javasolják. Több országban (pl. Egyesült Királyság, Ausztria) már a szükséges jogszabályi háttér is rendelkezésre áll.⁸ Magyarországon ez egyelőre várat magára. A tárcapacitás-igény tekintetében is jelentősnek mondható kezdeményezésnek ugyanakkor megvannak a hazai éllovasai, elég csak a *Magyar Internet Archívum* létrehozására tett *Drótos László*-féle kezdeményezést megemlítenünk.⁹

Digitalizált dokumentumok gyarapítása

A 30/2014. EMMI rendelet¹⁰ az országos szakkönyvtárak és az egyetemi könyvtárak vonatkozásában kiemelt feladatként előírja, hogy:

„9. § (2) 6. elektronikus könyvtári dokumentumot készít (digitalizál), amelynek elektronikus másolatát – a használatára vonatkozó korlátozások meghatározásával –, továbbá az azonosításához szükséges metaadatokat nyilvántartás, archiválás céljából megküldi a nemzeti könyvtárnak”.

A nemzeti könyvtár kiemelt feladata a rendelet értelmében:

„8. § (1) 1. a hozzáférhetőség széles körű biztosítása és a hosszú távú megőrzés érdekében digitalizálási terv alapján digitalizálja a gyűjteményében lévő könyvtári dokumentumokat”.

A digitalizált dokumentumok gyarapításának módja tehát maga a digitalizálás, avagy – a jogszabály nyelvén – az elektronikus könyvtári dokumentumok létrehozása. Az OSZK-ban kifejlesztett ELDORADO rendszer egyik kimondott célja, feladata, hogy eszközként szolgáljon a könyvtárak számára ahhoz, hogy eleget tegyenek jogszabályi kötelezettségüknek, és beküldjék a nemzeti könyvtárnak a náluk keletkezett (általuk digitalizált) elektronikus dokumentumok másolatait. Reményeink szerint az ELDORADO hosszabb távon egy országos digitalizálási stratégia megvalósításának eszközeként is szolgálhat.¹¹

Digitális dokumentumok szolgáltatása

A *digitálisan született dokumentumok* jelentős részben kereskedelmi forgalomban kapható, ún. in-commerce kiadványok. Ezek a felhasználási jog aktuális birtokosától (kiadótól) származó, közvetlen engedély alapján, az engedélyezett hozzáférési módok (online olvasás, e-kölcsönzés stb.) szerint szolgáltathatók. Az OSZK munkatársai az ELDORADO rendszer működtetése, a digitálisan született dokumentumok jogtisztta hozzáférhetővé tétele érdekében igyekeznek a jogtulajdonosok

képviselőivel megállapodást kötni. A rendszer jogi modulját az aktuális licencek kezelésére alkalmas módon tervezték. A jogvédett műveket DRM-védelemmel szolgáltatjuk.

Hasonlóképpen szükséges eljárnunk a nem digitálisan született, hanem *digitalizált dokumentumok* esetén, amelyek jelentős része bár nem szerepel a kereskedelmi forgalomban (ún. out-of-commerce kiadvány), ugyanakkor szerzői jogi oltalom alá esik. Ezeket tehát az OSZK és partnerei a jogkezelést vállaló szervezetekkel együttműködve, az ELDORADO szerzői jogi infrastruktúra-szolgáltatása segítségével tudják elérhetővé tenni.

Említést érdemel ezen a ponton a Szerzői jogi törvényben¹² megfogalmazott kivétel, amely adott keretek között lehetőséget biztosít a közgyűjteményeknek a jogvédett tartalmak saját helyiségeikben való, saját számítógépes terminálokra való megjelenítésére, feltéve – és itt jön a már untig ismételt fordulat –, hogy az ilyen felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja (Szt. 38. § (5)). E kivételt pontosítja, illetve a dedikált hálózaton való hozzáférhetővé tétel lehetőségével kiegészíti a 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet¹³, amely úgy nyilatkozik:

„3. § (1) A kedvezményezett intézmény gyűjteménye az Szt. 38. §-ának (5) bekezdésében meghatározott szabad felhasználás alapján történő hozzáférhetővé tétel céljából bármely más kedvezményezett intézmény gyűjteményével szabadon összekapcsolható (célrarendelt hálózatba kapcsolódás). A kedvezményezett intézmény gyűjteménye más, vele összekapcsolt kedvezményezett intézményben felállított számítógépes terminálon keresztül az igénybe vevő számára a nyilvánosság-hoz közvetíthető.”

Nem jogvédett, közkinccsnek minősülő elektronikus dokumentumok esetén is előfordul, hogy egy könyvtár pusztán azok korlátozott szolgáltatásához járul hozzá. Így például a 30/2014. EMMI rendelet értelmében az OSZK-nak beküldött, saját maga által őrzött és digitalizált dokumentum esetén a beküldő intézmény ragaszkodhat hozzá, hogy adott elektronikus tartalom továbbra is csak az eredeti tartalomszolgáltatás részeként, a könyvtár honlapján legyen elérhető, ne váljon a nemzeti digitális gyűjtemény integráns elemévé. Hangsúlyozandó, hogy a rendelet értelmében az OSZK figyelembe veszi a könyvtárak által kért szolgáltatási korlátozásokat, a könyvtárakkal kötött megál-

lapodások alapján szolgáltat (30/2014. EMMI rendelet, 8. § (2) b-bc)). (A könyvtárak általában abból indulnak ki, amikor digitalizált közkinccseik szolgáltatásait korlátozzák, hogy a gyűjtés, megőrzés, digitalizálás költségei nagyrészt őket terhelik.)

Metaadatok

A digitális objektumokat leíró, azok visszakereshetőségét biztosító adatokat metaadatoknak nevezük. A könyvtári metaadatok könyvtári környezetben való újrahasznosulásának két szép példája a *Francia Nemzeti Könyvtár (BnF)* által indított közkinccskalkulátor¹⁴, valamint annak legfőbb forrása, a BnF katalógusadataival operáló, szemantikus webes technológiák alkalmazásával létrehozott *data.bnf.fr* oldal¹⁵. Utóbbi adatforrásai a besorolási állományok, bibliográfiai leírások és a Gallica digitális tartalmai mellett a Wikipedia szócikkei.

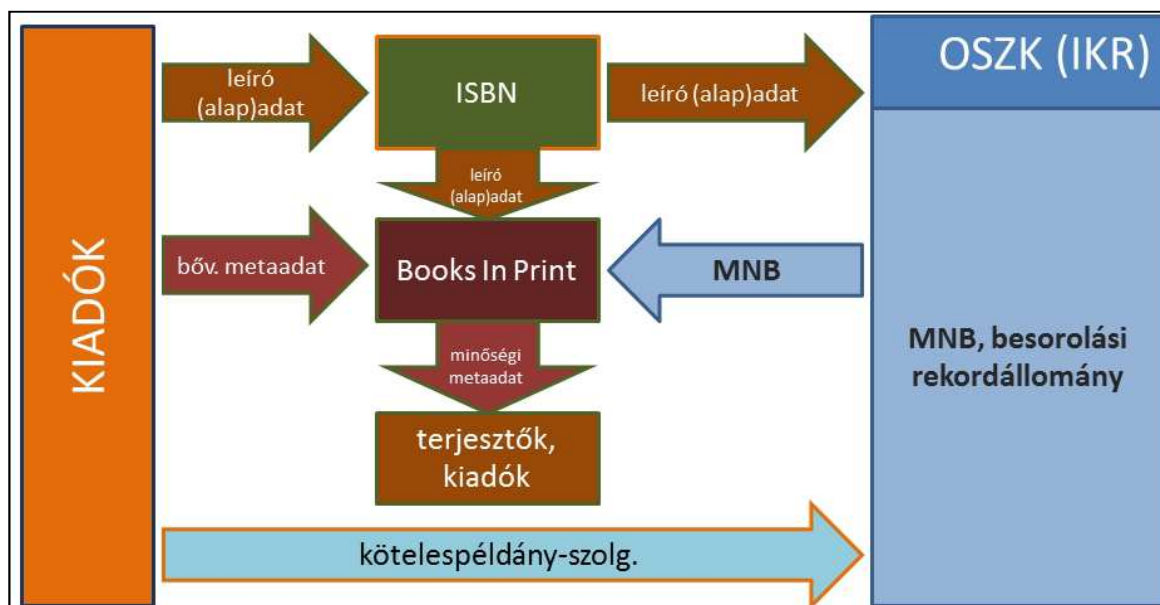
A két említett rendszer közül tehát az előbbi pusztán bibliográfiai, a másik egyéb típusú adatokat is használ. A metaadatok újrahasznosulásának gondolata maga után vonja az adatfolyamok optimalizálhatóságának, a metaadat-minőség általában vett javulásának lehetőségét. Erre példa az 1. ábra.

Lássuk, hogy az ELDORADO rendszerén belül, a jogtisztázás folyamatában hogyan valósul meg a (meta)adatok újrahasznosulása!

Az ELDORADO jogtisztázási modellje

Az ELDORADO egyik feladata, hogy megteremtse a jogvédett tartalmak jogszerű könyvtári szolgáltatásának hátterét. Az ehhez elengedhetetlen jogtisztázási procedúra egy korábbi európai kezdeményezés, az ARROW rendszer¹⁶ modelljére épül, és célja a már létező nyilvántartások, adatbázisok metaadat-tartalmainak minél automatizáltabb módon történő lekérdezése, az így kinyert adatoknak a jogtisztázás és felhasználási engedélyezés céljára való (újra)hasznosítása.

A jogtisztázás lehetséges adatforrásainak meghatározásához iránymutatást jelentett a 138/2014. (IV. 30.) Korm. Rend. az árva mű felhasználásának részletes szabályairól¹⁷, amely felsorolja, mely információforrásokat kell minimálisan igénybe venni az egyes művek árva művé nyilvánításához szükséges ún. *gondos jogosulktutás* lefolytatásakor, ezek könyvek esetében (2. § (2)):

1. ábra Példa az adatfolyamok optimalizálására

- „a) a MOKKA-ODR (Magyar Országos Közös Katalógus és az Országos Dokumentumellátási Rendszer) adatbázisa;
- b) kötelesspéldányok nyilvántartásai, különösen a Magyar Nemzeti Bibliográfia;
- c) könyvtárak és egyéb intézmények katalógusai, besorolási állományai, amelyekben felkutatathatók az érintett jogosultak vagy elérhetőségi adataik;
- d) olyan kiadói és szerzői szervezetek, amelyek nyilvántartják az érintett jogosultakat és az elérhetőségi adataikat;
- e) a WATCH (Writers, Artists and their Copyright Holders) és az ISBN (International Standard Book Number) azonosító számról vezetett nyilvántartás, valamint a kiadott könyvekre vonatkozó adatbázisok;
- f) az érintett jogosulti csoportot képviselő közös jogkezelő szervezet adatbázisai;
- g) az adatbázisokat és nyilvántartásokat egyesítő információforrások, különösen a VIAF (Virtual International Authority Files) és az ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works) adatbázis és
- h) az országos elektronikus dokumentumküldő rendszer adatbázisa.”

Mint látni, jelentős részben ezek is könyvtári, bibliográfiai (a–c)), illetve besorolási típusú metaadatok (c), g)). Ahogy látni fogjuk, a g) pontban említett ARROW is részint könyvtári adatokra épül.

Az *ARROW* (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works) egy uniós fejlesztés, adatbázisokat és nyilvántartásokat egyesítő információforrás, amelynek célja a jogosultkutatás és az engedélyezés folyamatainak automatizálása, ezáltal a tömeges digitalizálási projektek támogatása.

Az ARROW lábai:

- könyvtári információs források (VIAF, TEL),
- Books In Print nyilvántartások (BiP),
- jogkezelői adatbázisok (RRO).

A 2. ábra szemlélteti, hogyan használja fel az ELDORADO jogi modulja a jogtisztázás folyamatában az egyes könyvtári és nem könyvtári forrásokat.

Az ábrán elvarratlan szál marad, hogy az árva műveket azonosításuk után be kell jelentenünk a *Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH)* árva mű-nyilvántartásába. Fontos, hogy a dokumentum ezek után is csak akkor válik árva művé, és szolgáltatható szabadon, ha a kompetens szerv (esetünkben a *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala*) továbbította annak adatait a nyilvántartás felé. A nyilvántartásba való bejelentés egyszerűsítését, automatizálását célozza az OSZK és a BPHH együttműködése, amely egy közös kísérleti projektben ölt testet.

2. ábra Szerzői jogi infrastruktúra-szolgáltatás

OSZK-BPHH együttműködés

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatallal való együttműködés, mindenekelött az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól szóló uniós irányelvnek (2012/28/EU irányelv) a magyar jogrendszerbe való átültetése, valamint az árva művek nemzetközi szintű nyilvántartásának elindulása, kulcsfontossággal bír egy olyan kedvezményezett intézmény szempontjából, amely éppen egy országos léptékű digitalizálási program megvalósítására készül.

Az OSZK az ELDORADO szolgáltatási rendszer tervezésekor számolt azzal, hogy a magyarországi könyvtárak gyűjteményeire épülő digitális másolatküldési szolgáltatás megvalósítása különös kihívást jelent majd a szerzői jogi oltalom alatt álló, és még különösebb kihívást az árva műnek tekinthető könyvtári dokumentumok online hozzáférhetővé tételének szempontjából. Az irányelvben megfogalmazódtak a gondos jogosultkutatásnak azok az elvei, amelyeket a magyar jogalkotó az irányelv implementációjakor maga is átvett, az OSZK véleményét is kikérve a vonatkozó rendelet megalkotásakor, mindenekelött a jogosultkutatás forrásai tekintetében. Így kerülhetett bele maga az ELDORADO is (mint „az országos elektronikus dokumentumküldő rendszer adatbázisa”) a jogszabályba az említett források között felsorolva. A rendszer szempontjából ugyancsak kiemelt fontosságú a BPHH nyilvántartásával való – lehetőség szerint – automatizált kapcsolat. Minekutána a BPHH nagyvonalúan lehetőséget biztosított számunkra a tesztelésben való részvételre, személye-

sen is alkalmunk nyílt nem csupán az adatbázissal való észrevételeink átadására, hanem egy, a két intézmény számára gyümölcsöző, de nemzetközi szinten is megtérülő együttműködés közös körvonalazására. Ennek lényege, hogy az ELDORADO jogtisztázó modulja közvetlen módon, szabványos interfészen keresztül kérdezi le a BPHH nyilvántartását, illetve az ELDORADO-ban árva műként azonosított dokumentumok adatai is automatizáltan kerülhetnek be a BPHH rendszerébe. Ez az eljárás mintaként szolgálhat az egyéb, hasonló célú rendszerekkel való együttműködések kialakítása esetén.

Zárszó

Ahogy a metaadatok újrahaznosulása ösztönzően hat az innovatív műszaki megoldásokra, például a digitális tartalmak jogtisztázása terén, úgy inspirálhatja a kreatív iparágakat a digitális objektumok minél szabadabb hozzáférhetővé tétele. Jó példával jár elöl e téren az amszterdami *Rijksmuseum*¹⁸, amely digitalizálta, majd nagy felbontásban letölthetővé tette közkinccseit, azok üzleti felhasználása elé sem gördítve akadályt.

Irodalom és megjegyzések

1. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/37/EU irányelve (2013. június 26.) a közszféra információinak további felhasználásáról szóló 2003/98/EK irányelv módosításáról – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0037&from=HU>

2. A kereskedelemről kikerült (out-of-commerce) könyvek elektronikus újradíjazását lehetővé tevő francia megoldásról bővebben a következő cikkekben olvashat: DANCs Szabolcs: „A digitális felvilágosodás felé”: az ARROW program és az OSZK – digitalizálás, szerzői jog, innovatív megoldások. = Könyvtári Figyelő, 59(3). 2013. pp. 465–484. – <http://ki.oszk.hu/kf/2013/09/a-digitalis-felvilagosodas-fele-az-arrow-program-es-az-oszk-%E2%80%93-digitalizalas-szerzoi-jog-innovativ-megoldasok/>; HAJDÚ Dóra: A kereskedelmi forgalomban nem kapható könyvek digitalizálása Franciaországban. = Infokommunikáció és Jog, 2013/2, p. 53–59.
3. A norvég modell a jogvédett digitális tartalmak IP-alapú szolgáltatására vállalkozik. 2000 előtt megjelent könyveket tesznek elérhetővé online olvasásra (kiegészítve értékesítési és kölcsönzési információkkal). A megoldást a kiterjesztett kollektív engedélyezés jelenti, az állam az elérhetővé tett oldalszámok alapján megállapított jogdíjat fizeti ki (0,33 NOK ≈ 12 HUF/oldal/év). A Norvég Nemzeti Könyvtár által fenntartott szolgáltatás neve: Bokhylla.no (jelentése: A Könyvespolc).
4. Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:299:0005:0012:HU:PDF>
5. Itt mindenekelőtt említést érdemel a 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet az árva mű felhasználásának részletes szabályairól – http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400138.KOR
6. Az Mttv 203. § 22. pontjában felsorolt kiadványok: a) könyv nyomtatott vagy elektronikus formában, lemezen, kazettán, más fizikai hordozón; online és letölthető könyv; b) sajtótermék nyomtatott vagy elektronikus formában; online és letölthető időszaki kiadvány; c) egyéb nyomtatott anyag (címtár, névtár, grafikát, rajtot vagy fotót tartalmazó kiadvány, térkép; rölpap; nyomtatott képeslap, üdvözlő- és más hasonló kártya; nyomtatott kép, minta, fénykép; nyomtatott naptár; nyomtatott üzleti reklámanyag, katalógus, prospektus, reklámposzter és hasonló; egyéb szöveges kiadvány) ide nem értve: nyomtatott öntapadó papír (matrica), postai, jövedéki, illeték- stb. bélyeg, bélyegnyomott papír, csekk, bankjegy, részvény, értékcikk, kötvény, okirat és hasonló; d) film-, video-, televízióműsor-készítés termékei (nyilvános közlésre szánt film filmszalagon, videokazettán, -lemezen, más fizikai hordozón; letölthető film, videó); e) hangfelvétel (nyilvános közlésre szánt, műsoros hangszalag, hanglemez, letölthető hangtartalom); f) zenemű (nyomtatott zenemű, zenemű elektronikus formában, letölthető zenemű) – a 2010. évi CLXXXV. törvény elektronikus elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000185.TV
7. A Kormány .../2013. (...) Korm. rendelete a kiadványok kötelességteljesítésének szolgáltatásáról és hasznosításáról : tervezet – <http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/k%C3%B6teless%C3%A9gteljes%C3%A9s%C3%A1ny.pdf>
8. A webaratáshoz kapcsolódó *webarchiválás* eltérő megközelítéseiről bővebben: DANCs Szabolcs: Webarchiválási politikák. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 20(10). 2011. pp. 14–20.
9. DRÓTOS László: Mi a MIA? – Javaslat egy Magyar Internet Archívum létrehozására. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. (2006) 6. sz. p. 267–274. – http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4431&is_sue_id=473
10. 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól – http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400030.EMM
11. Az ELDORADO betűszó feloldása: ELEktronikus Dokumentumküldés Országos Rendszere, Adatbázisa és Dokumentumtára; a fejlesztésről bővebben: DANCs Szabolcs: ELDORADO, végállomás: az országos könyvtári szolgáltatások megújuló rendszere. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61(2). 2014. pp. 43–50.; DANCs Szabolcs: Az ELDORADO és a jövő nemzeti könyvtára – az országos könyvtári szolgáltatások megújuló rendszere felé, NETWORKSHOP 2014 (CD-ROM)
12. 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról – http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV
13. 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról – http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0400117.KOR
14. <http://www.calculateurdomainepublic.fr/>
15. <http://data.bnf.fr/>
16. Az ARROW-ról bővebben: DANCs Szabolcs: „A digitális felvilágosodás felé”: az ARROW program és az OSZK – digitalizálás, szerzői jog, innovatív megoldások. = Könyvtári Figyelő, 59(3). 2013. pp. 465–484. – <http://ki.oszk.hu/kf/2013/09/a-digitalis-felvilagosodas-fele-az-arrow-program-es-az-oszk-%E2%80%93-digitalizalas-szerzoi-jog-innovativ-megoldasok/>

17. 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet az árva mű felhasználásának részletes szabályairól –
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400138.KOR

18. <https://www.rijksmuseum.nl/>

Beérkezett: 2015. IV. 14-én.

Dancs Szabolcs
az OSZK projektigazgatója.
E-mail: dancsz@oszk.hu

Többet kellene fordítani informatikai fejlesztésekre

Egyre több iparágban lesznek létfontosságúak az infokommunikációs megoldások, ezáltal egyre sérülékenyebbé válik a gazdaság egésze.

Az *ISF (Internet Security Forum)* összegezte, hogy az informatika fejlődése milyen új kihívásokkal szembe-sít bennünket a jövőben. A tanulmány szerint a technológia alapú fejlődés a társadalmi feszültségek növekedésével jár, ami egyes régiókban robbanásszerű kitörésekkel, lázadásokkal, utcai zavargásokkal is járhat, és mindez a neten keresztül könnyen manipulálhatóvá is válik (mint az ISIS vérfagyasztó, de sokak szerint hatékony kommunikációja). Ebben közrejátszik az informatikai központú munkahelyek könnyű mobilizálása (kiszervezése, áthelyezése), és az így megszűnő állások okozta sokk, valamint a digitálisan írásképtelen régiók vagy társadalmi csoportok végletes leszakadása.

Ahogy egyes tudások fel-, mások viszont leértékelődnek, a munkaerőpiac szerkezete végzetesen megváltozik. Mindez sztrájkokhoz, tiltakozáshoz és akár erőszakhoz vezethet a kevésbé fejlett, de az ipari termelésben jeleskedő országokban. Ez nemcsak politikai, de gazdasági, ellátásbiztonsági kérdéseket is felvet, hiszen ezek a régiók a világ legnagyobb beszállítói olyan fejlett iparágakban is, mint az információ és telekommunikáció.

Az informatika egyes területei már ma is monokulturálisnak tűnnek, egyes szoftverházak megoldásait több százezer cég használja a legkülönbözőbb ágazatokban. Ez a tendencia 2017-ig tovább erősödik, ahogy a beszállítói láncok és az ágazat közötti kapcsolatok egyre inkább megkövetelik a hasonló rendszerek használatát az egyes szereplőktől. Ez azonban azt is jelenti, hogy ezeknek a rendszereknek a sérülékenységei a mostaninál sokkal nagyobb körben képesek kárt okozni, és hatásuk elérheti magát az internetszolgáltatást, vagy az online személyazonosítást. Ráadásul ezeket a rendszereket a legkülönbözőbb berendezések alkalmazzák, így egy biztonsági rés kiaknázása könnyen egyszerre okozhat kárt a forgalomirányításban, a tőzsdén, az orvosi műszereknél, vagy egy autó fedélzeti komputerében.

A *Cloud Big Four (Google, Amazon, Facebook, Apple)* tevékenységéből és terveiből jól látszik, hogy egyes országok és régiók milyen mértékben kitéttek egy-egy szolgáltatónak. A nagyok ma már ott tartanak, hogy

nem speciálisan a szolgáltatásukat, hanem magát az alpinfrastruktúrát, az internetet kínálják a potenciális felhasználóknak a világ egyes régióiban, és ez a törekvésük egyre erősebb, ahogy a fejlett világban szükségülnek a növekedési kilátásaik. Az egy szereplős szolgáltatások ellen az adott kormányoknak kevés eszköze van, hiszen még az erős országok is megszenvedik az egyes szolgáltatók ellen vívott harcot, elég arra gondolni, hogy az EU milyen küzdelmek árán tudta térdre kényszeríteni a Microsoftot vagy a Google-t. Hogyan tudnák megvédeni érdekeiket a monopol szolgáltatókkal szemben az elmaradott régiók?

A nagy, meghatározó jelentőséggel bíró hardver- és szoftvercsoportok az informatikai szolgáltatások és a mobil eszközök fejlődését - no meg persze saját profitérdekeiket - követve egyre többször frissítik termékeiket, ami jelentős terhet ró a régebbi verziók alkalmazóira. Értelmszerűen annál többet, minél több eszközt használnak, így a változásoknak leginkább kitett szektorok közé tartoznak az állami szolgáltatók és a stratégiai ágazatok is. A hardver- és szoftverfrissítések elmaradása értelmszerűen a sérülékenység növekedésével és nem egy esetben adatvesztéssel, adatszivárgással is járhat. A támogatás nélküli gépek és programok könnyen a rosszindulatú behatolások áldozatává válhatnak, és más rendszerekkel összekötve még védett és támogatott hálózatokat is kiszolgáltatathatnak az illegális behatóknak.

A mobil eszközök és hálózati kapcsolódási pontok száma rohamosan bővül, az internet of things (dolgok internete) jegyében pedig hamarosan szenzor lesz mindenben, ami létezik. Ezek mindenről folyamatosan adatot fognak kezelni, küldeni, tárolni, és ezt a jelenséget támogatja az ugrásszerűen növekvő átviteli sebesség. Azonban erre az irgalmatlan méretű és elképzelhetetlen sebességű adatáramlásra a legkevésbé sem vagyunk felkészülve. Már most is gondot okoz embernek és vállalatnak egyaránt, hogy az adatok áradatából pontosan meghatározzák, mit, milyen szinten és milyen eszközökkel kell védeni.

A kiberbűnözés minden eddiginél nagyobb lendületet kap, mert a big data forradalom felértékeli az információt. A hagyományos (maffiaszerű) és az új (kiber)bűnözés összekapcsolódhat, és tovább professzionalizálódik. A kibertérben máris megfigyelhető a szakosodás, az egyes csoportok egyre inkább azzal foglalkoznak, amihez a legjobban értenek. 2017-re ezek a csoportok a multinacionális cégekhez hasonló konglomerátumokat hozhatnak létre, amelyek egyes osztályai profi módon szerveződve derítik fel az új piacokat, és fejlesztik ki a lenyúlásukhoz szükséges technológiákat.

Egyre nagyobb teret kapnak azok az üzleti vagy kereskedelmi megoldások, amelyek működésükhöz a széles sávú internetet alkalmazzák. A probléma mértékét hatványozza, hogy mindez nemcsak a negatív események bekövetkezésének valószínűségét növeli, hanem az okozott kárt is, hiszen egyetlen támadás, vagy természeti csapás egyszerre több szolgáltatást is elnémíthat. Akár ma is előfordulhatnak emberéletet követelő hibák a digitális szolgáltatásokban, de ezek száma a halálozási esetek között 2017-re százezer lakosra vetítve is mérhetővé válik, olyan sokak által retteget – kis valószínűséggel bekövetkező – esetekhez hasonló módon, mint a darázscsípés, vagy a fürdőkádban elcsúszás.

Ezek a halálesetek elsősorban az elektronikus navigációs rendszerekhez lesznek köthetőek, rögtön utánuk következnek az elektronikusan vezérelt egészségügyi és kórházi ellátások. Ezek az esetek a tényleges bekövetkezési valószínűségüknél lényegesen nagyobb figyelmet kapnak a médiában, akadályozva ezzel bizonyos szolgáltatások és ellátások elterjedését.

Változatlanul emelkedik az adatvesztéssel kapcsolatos káresemények és az ezek által érintett felhasználók száma. Éppen most látott napvilágot az első olyan eset, amelyben több mint egy milliárd ember adatait szerzik meg a támadók. De nemcsak a szám és a mérték változik, hanem radikálisan emelkedik az adatlopások okozta veszteség is az adatkezelőknél, és a felhasználóknál egyaránt. A hagyományos károk mellett – rendszer helyreállítása, védelmi kiadások – egyre nagyobb lesz a jogi számla, és a bizalomvesztésből származó kár. Ahogy egyre több dolgot intézünk a neten, úgy emelkedik a bennünket potenciálisan érintő kár értéke, és ezzel arányosan nő az adatkezelő vállalattal szembeni perek értéke és költsége is.

/Forrás: <https://sg.hu/cikkek/112298/tobbet-kellene-forditani-informatikai-fejlesztesekre/>

(B. Bné)

Garamvölgyi László

Az OSZK Könyvtári Intézet új könyvtári metaadatbázisa, a Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa

2015. március 17-e óta érhető el a Könyvtári Intézet (KI) honlapján a Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa, amely ezen a néven, új funkciókkal és felülettel egyesít korábbi, szintén a KI kezelésében lévő adatbázisokat. Cikkem első felében ismertetem a létrejöttének körülményeit, majd a második felében részletesen bemutatom a létrejött felület(ek) lehetőségeit. Legvégül az adatbázis jövőbeni sorsáról írok néhány gondolatot.

Az előzmények

Korábban a Könyvtári Intézet két könyvtári metaadatbázissal is rendelkezett, sőt valójában még ennél is többel. Egymástól részben vagy teljesen elszigetelten tartott nyilván adatokat könyvtárakról különböző aspektusokból megközelítve, melyeket technikailag – lehetőségeihez mérten – mindig a legmodernebb módon próbált szolgáltatni, így jöttek létre újabb és újabb felületek, illetve adatbázis jellegű szolgáltatások például az intézményi honlapon belül is (gondolok többek közt a fogyatékosággal élők számára épített adatbázisra, az általuk használható könyvtárakról).

Az idő múlásával a technikailag – és sokszor ennek következtében tartalmilag is – elavult adatbázisok létjogosultságát meg kell vizsgálni és ennek függvényében megújítani őket, vagy integrálni adataikat egy modernebb adatbázisba, illetve az a

lehetőség is előállhat, hogy az adatbázist megszüntetjük. A Könyvtári Intézetnél most egy ilyen megújítási és integrálási folyamat kezdődött meg az új adatbázis elindulásával. Teljesen új felületbe integráltunk olyan korábbi adatbázisokat, amelyek tartalma átfedésben volt egymással. Az egyik ilyen adatbázis a Nyilvános Könyvtárak Adatbázisa volt, amely már egy ideje nem tudta kiszolgálni a vele szemben támasztott igényeket, frissítése technikailag ellehetetlenült, így az Emberi Erőforrások Minisztériuma is szorgalmazta, hogy készüljön egy új változat, amely naprakészen lekereshetővé teszi a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő könyvtárakat. Egy másik, alapjaiban hasonló, de az előbbi adatbázisnál bővebb adatkört gyűjtő adatbázis volt a Minerva Gyűjtőkori Adatbázis. A hasonló adatkörök felvetették az integrálás gondolatát, ugyanakkor ez nem volt teljesen magától értetődő, mert adatkezelés szempontjából teljesen eltérő volt ez a két adatbázis (1. ábra).

ÉSVAGY KATEGÓRIA	KERESŐKÉRDÉS
Név	<input type="text"/> Lista
ES Település	<input type="text"/> Lista
ES Megye	<input type="text"/> Lista
ES Könyvtártípus	<input type="text"/> Lista
ES Gyűjtőkör	<input type="text"/> Lista
ES Dokumentumtípus	<input type="text"/> Lista
ES Név	<input type="text"/> Lista
ES Név	<input type="text"/> Lista

1. ábra A korábbi adatbázisok keresőfelületei

Előbbi a könyvtári (1997. évi CXL.) törvény által meghatározott feladat elvégzésének volt alapeszköze, hiszen a Könyvtári Intézet itt tartotta nyilván a hivatalos Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő könyvtárak adatait, mely alapján időről időre a Minisztérium frissítette a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékét, és természetesen egy nyilvános keresőfelülethez is szolgáltatva a szigorú, jogszabály által meghatározottan nyilvántartott adatokat. Ezzel szemben a Minerva adatbázis egyfajta közösségi szerkesztési elven működött és jóval több könyvtár adatait tartalmazta. Web 2.0 szellemében történt az adatok szerkesztése, mivel a könyvtárak saját hozzáféréssel rendelkeztek, így önállóan adhatták meg alapadataikon túl például gyűjtőkörüket, melyeket a Nyilvános Könyvtárak Adatbázisa nem tartalmazott.

Megvizsgálva a lehetőségeket, végül a két adatbázis összevonása és megújítása mellett döntöttünk, megőrizve az adatkezelés előbb említett kettősségét, melyről az adatkezelésnél részletesebben írok még.

A fejlesztés

Külön forrás híján, házon belül indult el a fejlesztés 2014 második félévében. Technikailag egy egy személyes fejlesztésről van szó, de természetesen folyamatosak voltak az egyeztetések a Könyvtári Intézet munkatársaival, hogy a rendszernek mit kellene tudnia. Az adatok integrálása a két adatbázisból zökkenőmentesen megtörtént. Töröltük az ismétlődő adatmezőket így a két korábbi nyilvántartás egy teljesen egységes adatbázisba került, ahol nincsenek duplán nyilvántartott adatok. A keresőfelület legelső verziója is hamar elkészült. Ezt követte az adminisztrációs felület, amely a kezdetben meghatározott funkciókon túl a fejlesztés ideje alatt újabb lehetőséggel gyarapodott, mert előállt az igény egy online adatszolgáltató felületre is a megyei könyvtárak éves beszámolóit és munkaterveit kapcsán. Mivel már készülöben volt az új adatbázis, amelynek adminisztrációs felületéhez minden hazai könyvtár hozzáférést kap, magától értetődő volt, hogy ide helyezzük el ezt a lehetőséget, és nem egy külön adatszolgáltató felületet hozunk létre külön felhasználókkal, külön hitelesítéssel stb. Ezután az adminisztrációs felülettel már nem is mint adminisztrációs felülettel számoltunk/számolunk, hanem egy olyan Könyvtári Intézet és a könyvtárak közötti „ügyfélkapuval”, ahol a jövőben bővítjük a lehetőségeket, és olyan

funkciókat teszünk elérhetővé, amelyeket korábban különböző csatornákon bonyolított le e két fél.

Az indulás

A sors játéka, hogy végül a felület nem is az eredetileg megálmodott funkcióval debütált, hanem a később belekerült adatszolgáltatás lehetőségével. Február 24-én a megyei könyvtárak számára elérhetővé tettük az adminisztrációs felületet, hogy ott online úrlapon keresztül feltölthessék az előbb említett beszámolókat. Ekkor még nem volt elérhető a könyvtárak adatainak szerkesztési lehetősége. Ez egyfajta éles teszt is volt arra vonatkozóan, hogy a leegyszerűsített hozzáférés-aktiválási algoritmus zökkenőmentesen működik-e, hiszen ebben nem lehetett hiba, mert később egy időben több ezer könyvtár számára küldtük ki a hozzáférések aktiválásáról szóló levelünket.

Végül az adatbázis keresőfelületének és az adminisztrációs felület adatszolgáltatási lehetőségének elindulása március 17-én történt meg. Előbbi teljesen nyilvánossá vált mindenki számára, utóbbihoz pedig az első 900 könyvtár számára elküldtük az „aktiváló e-mailt”.

A keresőfelület

A keresőfelületet a Könyvtári Intézet honlapján tettük elérhetővé. A hozzáértők megfigyelhetik, hogy nem lett teljesen integrálva a honlapba, beágyazott kerettel jelenik meg. Ennek az az oka, hogy egy ideiglenes állapotról van szó. A KI honlapja teljes megújulás előtt áll, ami azt jelenti, hogy hamarosan még a CMS (tartalomkezelő rendszer) is meg fog változni, így a mélyebb integráció lehetőségét majd az új felületen fogjuk megvizsgálni, tehát az már előre prognosztizálható, hogy a keresőfelület változni fog. De természetesen nem az alapjaitól, így marad a két részre osztott kezdőképernyő: a tárolt adatok alapján történő és a helymeghatározás alapján történő keresés.

Keresés a könyvtárak adatai alapján

A keresőfelületen a mai trendeknek megfelelően „egymező” keresést biztosítunk kiegészítve szűrési lehetőségekkel. A mezőben a könyvtár nevére, településére, irányítószámára, vezetőjére illetve könyvtárkódjára (OSZK-kód) kereshetünk. Az eddigi visszajelzések alapján fontos tisztázni, hogy a keresés minden beírt szóra külön-külön megtörténik, így fontos szem előtt tartani, hogy konkrét kifejezések kereséséhez idézőjelet kell használni.

Ebben az esetben az idézőjelben szereplő szókapcsolatokat nem bontja külön szavakra a kereső. Például, ha a könyvtárvezető nevére keresünk és nem használunk idézőjelet, akkor jóval több találatot kapunk, mint amennyire számítanánk, hiszen minden adott vezetéknevű vagy keresztnévű vezetővel rendelkező könyvtár megjelenik a találati listában. Idézőjeleket használva, viszont könnyedén megtaláljuk azt a keresett könyvtárat, amelyet a megadott személy vezet.

Szűrési lehetőségként megyét, könyvtártípust, nyilvánossági fokot és gyűjtőkört ajánl fel a kereső. Gyűjtőkör esetén automatikus kiegészítés segíti az adatbevitelt. Megfelelve az eredeti szándéknak, külön opcióként bejelölhető, hogy kizárólag a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő könyvtárak között történjen a keresés.

Keresés helymeghatározás alapján

A kereső kezdőoldalának alsó részén a helymeghatározás alapú keresés található, már amennyi-

ben engedélyeztük a honlap számára, hogy hozzáférjen a tartózkodási helyünk információihoz. Egy kattintással kilistázhatjuk az 5, 10, 25, 50 kilométeres körben található könyvtárakat.

A találati lista

Bármelyik keresést is használjuk, a találati lista megjelenése egységes. A könyvtár nevét, címét jelenítjük meg, illetve a távolságot, ha hozzáférhető a kereső személy pozíciója. Emellett látszik a találati listában, hogy olyan könyvtárról van-e szó, amely szerepel a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén, illetve hogy elérhető-e a legfrissebb éves könyvtári statisztika az adott könyvtárról. A megjelenített adatkörök bármelyike alapján rendezhető a találati lista. A rajta szereplő könyvtárakat lehetőségünk van térképen is megjeleníteni, ahol színes térképtűk jelenítik meg a könyvtárakat a nyilvánosság foka alapján. Mind a találati listáról, mind a térképes nézetből egy kattintással lehetséges a kiválasztott könyvtár adatlapjának megjelenítése (2. ábra).

Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa
Garamvölgyi László, 2015. 03. 16., h - 16:00

TESZT verzió: A könyvtárakról tárolt adatok aktualizálásához, javításához külön adminisztrációs felületet teszünk elérhetővé a könyvtáraknak, melyhez a hozzáférési adatokat a következő hetekben fogjuk a könyvtárakhoz eljuttatni az utolsó éves statisztikában megadott központi e-mail címre.

Könyvtár keresése

könyvtárnév, település, irányítószám, könyvtárvezető, könyvtárkód

▲ A kereső automatikusan csonkol. Konkrét szókapcsolatokhoz használjon idézőjelet (pl.: "Móricz Zsigmond").

Összes megye: Minden könyvtártípus:

Nyilvánosság foka: nyilvános korlátozottan nyilvános zárt

Csak a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékében szereplő könyvtárak között keressen? NEM

Gyűjtőkör szerinti is szűkítheti a találatokat

▲ A gépelés kezdete után felkínált lehetőségek közül választhat. Több gyűjtőkört is meghatározhat.

Keresés indítása

Könyvtárak a közelében

Az Ön hozzáférhető pozíciója

Maximum 5 km távolságra

Maximum 10 km távolságra

Maximum 25 km távolságra

Maximum 50 km távolságra

Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa
Garamvölgyi László, 2015. 03. 16., h - 16:00

TESZT verzió: A könyvtárakról tárolt adatok aktualizálásához, javításához külön adminisztrációs felületet teszünk elérhetővé a könyvtáraknak, melyhez a hozzáférési adatokat a következő hetekben fogjuk a könyvtárakhoz eljuttatni az utolsó éves statisztikában megadott központi e-mail címre.

Találatok száma: **165** Megjelenítés térképen Vissza a keresőoldalra

szerepel a hivatalos nyilvános könyvtárak jegyzékén elérhetőek az utolsó évi statisztikai adatok

Rendezéshez kattintson a fejlécre

Könyvtár	Cím	távolság (- km)		
Fővárosi Önkormányzat. A Szent Imre Kórház Orvosi Könyvtára	1115 Budapest, Tétényi út 12-16, Főváros, 11. kerület	2		
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. XV/5. könyvtár	1119 Budapest, Etele út 55, Főváros, 11. kerület	2		
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. XVI/6. könyvtár	1117 Budapest, Karinthy F. út 11, Főváros, 11. kerület	2		
VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. Dokumentációs Központ	1111 Budapest, Budafoki út 69, E/3, Főváros, 11. kerület	2		
Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum Könyvtára	1095 Budapest, Komor Marcell u. 1, Főváros, 9. kerület	2		
TÁVSZAK Magyar Távoklépési Dolgozók Szakszervezete Közművelődési Könyvtár 2.	1117 Budapest, Fehérvári út 68-70, Főváros, 11. kerület	2		
Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. Könyvtár	1095 Budapest, Bajor Széchenyi park 1, Főváros, 9. kerület	2		
Szlovák Dokumentációs Központ	1114 Budapest, Padruzs u. 11/A, Főváros, 11. kerület	2		
Gábor Dénes Főiskola Könyvtár	1115 Budapest, Mémők u. 39, Főváros, 11. kerület	2		
ELTE Társadalomtudományi Kar Kari Könyvtár	1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a, Főváros, 11. kerület	2		
ELTE Természettudományi Kar Könyvtár	1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/c, Főváros, 11. kerület	2		
Újbudai Pedagógiai Intézet Könyvtára	1117 Budapest, Erőmű u. 4, Főváros, 11. kerület	2		
ELTE Informatikai Kar Könyvtár	1117 Budapest, Pázmány Péter stny. 1/c, Főváros, 11. kerület	2		
MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet Könyvtára	1111 Budapest, Kende u. 13-17, Főváros, 11. kerület	3		

2. ábra Az adatbázis keresőfelülete és találati listája

A könyvtárak adatlapja

A könyvtárak hasonló „profiloddallal” rendelkeznek, mint napjainkban a közösségi oldalak felhasználói, és hasonló elven önállóan szerkeszthetik is őket. A lefedett adatok köre részben megegyezik az „előadatbázisok” által lefedett adatokkal, de megjelennek olyan pontok is, melyekre egyik korábbi adatbázis sem kérdezett még rá. A nyilvántartott adatok listája: hivatalos név, megye, hivatalos cím, levelezési cím, telefonszám, e-mail cím, könyvtárvezető, fenntartó, honlapcím, alapítás éve, alapító okirat utolsó módosításának dátuma, KSH-kód, könyvtárkód (OSZK-kód), alaptevékenység, ingyenes alapszolgáltatások, nyilvánosság foka, nyitva tartás, névrövidítés, főgyűjtőkörök, mellékgűjtőkörök, névváltozat(ok), korábbi név, idegen nyelvű névváltozat(ok), idegen nyelvű név rövidítése, könyvtári szoftverek, olvasói szoftverek, katalógus(ok), szolgáltatás(ok), tagság szakmai szervezetekben, saját kiadványok, előfizetett vagy saját fejlesztésű adatbázisok, fiókkönyvtárak. Mivel nagy mennyiségű adatról van szó, a könyvtárak adatlapja is két részre bontott, a gyűjtőkörök és az azt követő adatok egy külön lenyitható blokkban jelennek meg, ha a felhasználó kíváncsi azokra az adatokra is.

Minden könyvtár adatlapja tartalmaz két térképet. A kisebb térkép a könyvtár környezetét hivatott megmutatni Google műholdkép segítségével. Ezzel egy pillanat alatt képet kaphatunk a könyvtár földrajzi környezetéről. A térkép lehetőséget ad Street View használatára is, így anélkül, hogy elhagynánk a könyvtár adatlapját, virtuális sétát is tehetünk a környezetében. A második, nagyobb térkép saját helyzetünkhöz képest mutatja meg a könyvtár elhelyezkedését. Ha a közelünkben található, akkor körülbelül település szintű „magasságból” mutatva, ha távolabb, akkor pedig teljes Magyarország viszonylatában jeleníti meg a saját helyzetünket és a megjelenített könyvtár helyzetét. Az adatlapon egy kattintással akár útvonaltervezésre is van lehetőség.

Az adatlap egyik legfontosabb pontja a jobb felső sarokban található, ahol egy színes területen kapunk tájékoztatást arról, hogy az adott könyvtár szerepel-e a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén. Ha igen, ennek a területnek a háttérszíne zöld és egy lakat ikon hívja fel a figyelmet a szigorúbb adatkezelésre. Szintén ezen a területen kapunk információt arról, ha az adott könyvtár fiókkönyvtárként lett rögzítve. Ebben az esetben egy kattintással átléphetünk az anyakönyvtárának adatlapjára.

Statisztikai adatok az adatlapokon

Eddig nem hangsúlyoztuk, de a korábbi két adatbázis adatain túl feltöltöttük az elmúlt évek könyvtári statisztikai adatait is. Jelenleg három év érhető el 2011-től 2013-ig, de hamarosan elérhetővé tesszük a friss, 2014-es évre vonatkozó statisztikákat is. A statisztikai adatokban természetesen nem végezhetnek a könyvtárak módosításokat, az annak idején hivatalosan lejelentett adatokat tesszük közzé. Ezek korábban is elérhetőek voltak a Könyvtári Intézet honlapján Excel táblázat formájában, azonban arra nem volt lehetőség, hogy az egyes éveket valamilyen szinten összekapcsoljuk. Az új felület talán egyik legérdekesebb pontja, amikor a (jelenleg) három év adataiból automatikusan grafikonokat generál minden egyes könyvtár számára.

Az adminisztrációs felület

Az adatbázishoz tartozó adminisztrációs felületet teljesen elkülönítettük az adatbázis keresőfelületétől. Saját aldomeénen, a <http://konyvtarakadatbazisa.oszk.hu> címen érhető el és használata azonosításhoz kötött. Minden könyvtár saját hozzáféréssel rendelkezik, hogy bejelentkezés után módosíthassák tárolt adataikat, ahogy azt korábban a Minerva adatbázisban is teheték. Ugyanakkor meg kellett valósítani a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő könyvtárak szigorúbb adatkezelését is.

Hozzáférés aktiválása az adminisztrációs felülethez

Megkíméltük a könyvtárvezetőket a hosszas regisztrációktól, ugyanakkor megadtuk a lehetőséget, hogy egyedi felhasználónevet és jelszót hozhassanak létre, melyek könnyen megjegyezhetőek. Ennél több adat megadására nem is volt szükség, hiszen a 2013-as statisztikában megadott e-mail címekre kiküldött e-mailek egy olyan aktiváló linket tartalmaztak, melyek egyedien azonosították a könyvtárakat, így a rákattintás pillanatában a megnyíló aktiváló felület, már azonosította, mely könyvtárról van szó és mindössze a fent említett két adatot kérte. Az aktiváló linkeket tartalmazó e-maileket május 10-ével bezárólag folyamatosan küldtük ki a közel 3000 könyvtár számára, melyek szerepelnek az adatbázisban. Az aktiválás után, bejelentkezve az adminisztrációs felületre, egy letisztult és átlátható képernyő fogad minket, ahol már a kezdőoldalon segítségként közzétettük a többször felmerült kérdéseket és azok válaszait (3. ábra).

The screenshot shows the login page of the National Central Library of Hungary. On the left, there is a login form with fields for 'Felhasználónév' (Username) and 'Jelszó' (Password), and a 'Bejelentkezés' (Login) button. The top right of the page features a sidebar with four icons and their corresponding labels: an eye icon for 'A könyvtár adatainak felülvizsgálata' (Review library data), a list icon for 'Saját könyvtárak listája' (List of own libraries), a document icon for 'Adatszolgáltatás' (Data provision), and an envelope icon for 'Észrevétel, hibabejelentés, kérdés' (Report, error report, question).

Segítség az adminisztrációs felület használatához

Miért villog az "Adatszolgáltatás" menüpont?
Önök kitöltendő kérdőíve van. A villogás akkor szűnik meg, ha az aktív kérdőívet/kérdőíveket kitölti.

A könyvtár adatainak módosítása közben miért jelennek meg elavult vagy pontatlan kifejezések ajánlatként?
A felkínált lehetőségeket az egyes mezőknél nem a Könyvtári Intézet határozza meg, hanem maguk a könyvtárak/könyvtárosok. Ezek azt mutatják meg, hogy más könyvtáraknál milyen kifejezések szerepelnek az adott mezőben, így ha valamelyik könyvtáros elavult vagy pontatlan kifejezést ad meg, vagy egyszerűen az előd adatbázisokból elavult kifejezést "örökölték" könyvtárak, akkor azok is megjelennek, mint javaslat. De ez fordítva is működik, ha Ön megad pontosabb kifejezéseket - nincs korlátozva új kifejezés beírása -, akkor ezzel segíti könyvtáros kollégáit is, mert nekik már az Ön által megadott pontosabb kifejezéseket is felajánlja majd. A jövőben tervezzük az elavult kifejezések lecserélését, de ehhez most várjuk, hogy a könyvtárosok munkájának köszönhetően előálljon egy friss "szótár" az egyes mezőknél. A háttérben pontosan látjuk, mely kifejezések azok, melyeket újként vesznek fel most a könyvtárak, az így létrejövő frissített listák jó alapot adnak majd az elavult kifejezések cseréjéhez.

A kérdőíveknél látható "Elérhető eddig" időpont mit takar?
Az adott kérdőív az itt meghatározott időpontig tölthető ki. Az időpont lejártát követően a kérdőív automatikusan átkerül az inaktív kérdőívek közé és ezt követően már nem lehetséges

3. ábra A bejelentkező ablak és az adminisztrációs felület

A könyvtár saját adatainak szerkesztése

Az adatok szerkesztése a „könyvtár adatainak felülvizsgálata” pontban lehetséges. Próbáljuk elősegíteni, hogy a könyvtárak egységes formátumban adják meg az adataikat, így ahol lehet, több mezőre bontottuk őket. Például telefonszám esetén külön mezőbe írandó a körzetszám, a telefonszám és a mellék. A Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő könyvtárak esetén az alapító okiratba foglalt alapadatokat a könyvtárak önállóan nem szerkeszthetik. Erre kizárólag a Könyvtári Intézet jogosult, miután a könyvtár beküldi a fenntartó által hitelesített alapító okiratát. Ezt követően „megjegyzés” formájában rögzítjük a változásokat, amelyek a nyilvános adatlapon is látszanak. A teljesen végleges adatszolgáltatás akkor történik meg az adatok esetén, ha a jóváhagyott új adatokkal az Emberi Erőforrások Minisztériuma közzéteszi a frissített Nyilvános Könyvtárak jegyzékét a Hivatalos Értesítőben. Ennek oka, hogy az adatbázisnak a hivatalos jegyzéket kell tükröznie, előre nem módosíthatjuk ezeket az adatokat. Ugyanakkor a megjegyzés formában történő közzététel, az adatbázisban láthatóvá válnak már a hivatalos jegyzék megjelenése előtt is ezek a módosított adatok.

A felületet próbáltuk felhasználóbaráttá tenni, az adatok kitöltése közben minden szükséges információt azonnal megadunk. Például, ha az előbb

említett okokból kifolyólag blokkolt mezővel találkozunk a felhasználó, akkor annak okáról azonnal tájékoztatjuk. Továbbá több helyen is elhelyeztünk súgót, mely tanácsokkal látja el a kitöltőt. A könyvtárak adatait nyolc részre bontottuk, ezáltal átláthatóbb lett a felület. Általában egyszerű beviteli mezőkkel lehet találkozni, de a második oldalon egy műholdképpel találjuk szemben magunkat, ahol pontosan bejelölhetjük a könyvtár épületét, javítva az adatlapon megjelenő térkép pontosságát, amely alapesetben cím alapján jeleníti meg a könyvtár helyét (4. ábra).

Az adatok kitöltése közben további segítséget nyújt, hogy több mező esetén automatikus kiegészítéseket ajánl fel a rendszer. Ezt az alapján teszi, hogy más könyvtáraknál milyen adatok találhatóak az adott mezőben. Elsődleges célunk ezzel is az egységesebb bevétel elősegítése volt. Természetesen így is elkerülhetetlen, hogy hasonló kifejezések kerüljenek felvételre, de mindenképp kevesebb duplumra számíthatunk, mint a korábbi adatbázisokban, ahol egy-egy szókapcsolatot akár 20-30 alkalommal is felvettek. Minden módosított adat azonnal megjelenik a könyvtár nyilvános adatlapon is, nincs külön jóváhagyási folyamat. Ugyanakkor a KI-nek megvan a lehetősége, hogy visszakeresse: ki, mikor, milyen módosításokat végzett, mivel mezőszinten naplózva vannak a változtatások, így probléma esetén akár egy korábbi állapot visszaállítása is lehetséges.

4. ábra Adatmódosítás az adminisztrációs felületen

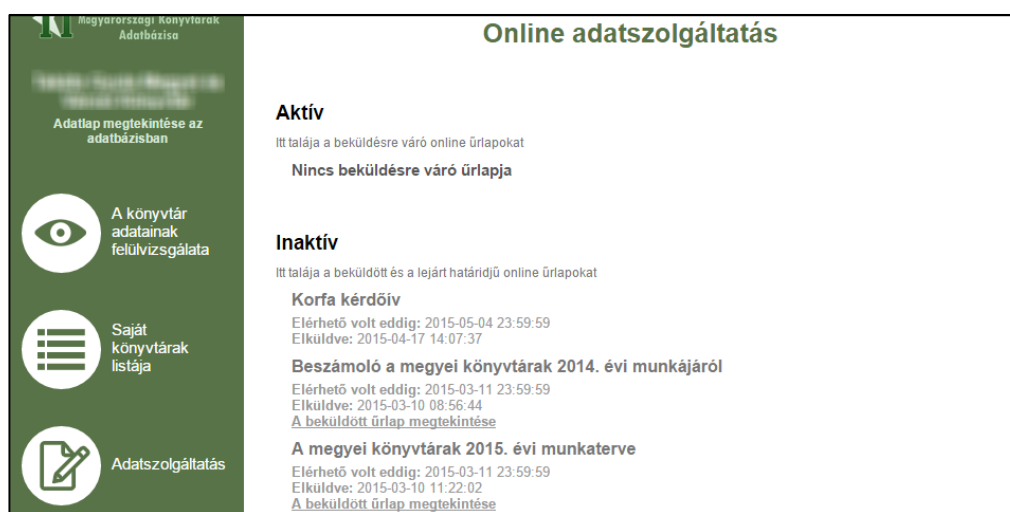
Fiókkönyvtárak kezelése

A „Saját könyvtáram listája” menüpontban listázzák ki a könyvtárak a fiókkönyvtáraikat. Új fiókkönyvtár felvételére és a megszűnt törlésére is itt van lehetőség. A fiókkönyvtárak adatkezelése a központi könyvtár hozzáféréssel történik. A könyvtárak listájánál van lehetőség könyvtárváltásra, ezt követően megváltozik a bejelentkezett könyvtár neve, így az adminisztrációs felület menüpontjai már a fiókkönyvtárra vonatkoznak, és „a könyvtár adatainak felülvizsgálata” menüpontban már a fiókkönyvtár adatai szerkeszthetők. A központi könyvtárhoz való visszatérés ugyanezen az elven a „könyvtáram listája” menüponton keresztül lehetséges. A fiókkönyvtárak teljes értékű könyvtárként megjelennek a nyilvános keresőfelület talá-

lati listájában, de természetesen az adatlapjukon megjelenik, hogy egy fiókkönyvtárról van szó.

Adatszolgáltatás (online kérdőívek)

Ahogy korábban említettem, az adminisztrációs felületet felkészítettük online adatszolgáltatási feladatok teljesítésére is. Első körben a megyei könyvtárak találkoztak ezzel a lehetőséggel, majd a községi könyvtárak kivételével számos egyéb könyvtár is, hiszen a Könyvtári Intézet az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya Könyvtári és Levéltári osztályának felkérésére egy felmérést készített, és a kapcsolódó kérdőívet az adminisztrációs felület „Adatszolgáltatás” menüpontjában tettük elérhetővé (5. ábra).

5. ábra Adatszolgáltatás menüpont

Az adatszolgáltatási kérdőívek felülete hasonlít a könyvtáradatok módosításának felületére, az átláthatóság érdekében ugyanúgy több oldalra bontottak. A kitöltést percenkénti automatikus mentés segíti, így kerülve el az adatvesztést. A „Aktív” kérdőívek kitöltése a feltüntetett lezárási ideig bármikor megkezdhető és megszakítható. Utóbbi esetben bármikor folytatható a korábban mentett állapottól. A kérdőívek automatikusan átkerülnek az „Inaktív” szakaszba, ha az utolsó oldalukon található beküldés gombbal beküldik őket, vagy ha lejár a kitöltési határidő. A határidőkre érdemes odafigyelni, mert a lezárást teljesen automatikus és másodpercpontosan a feltüntetett időponthoz kötött. A kérdőívek elérhetőségét akár könyvtártípusra vonatkozóan, akár egyéni leválogatás alapján is meg tudjuk határozni, így biztosítható, hogy mindig csak a felmérés által ténylegesen érintett könyvtáraknál jelenjen meg az adott kérdőív kitöltendő adatlapként.

Észrevételek, hibajelzés

A rendszer összetettségéből adódóan természetesen tartalmazhat hibákat, melyek visszajelzésében számítnak a könyvtárak együttműködésére, hogy minél előbb javíthassuk őket. Erre az adminisztrációs felületen külön menüpontban adunk lehetőséget, így ha a felület használata közben probléma merül fel, egy kattintással jelezhető felénk. Eddig a felmerült kérdések túlnyomó többségét egy napon belül megoldottuk.

Eddigi tapasztalatok

Két hónappal az adatbázis elindulása után kijelenthető, hogy jók az első tapasztalatok. Nagyobb hibákat nem tapasztaltunk, nem volt szükség teljes leállásra hibajavítás miatt, a beérkezett hibajelzések többségét rövid idő alatt orvosolni lehetett. A megkeresések körülbelül négyötöde a kiküldött aktiváló linkek érvényességére vonatkozott, mert azok csak egy hétig voltak működőképesek, és sok könyvtár kifutott az aktiválás határidejéből. Jelenleg a könyvtárak egyharmada aktiválta a profilját. Főleg a községi könyvtárak körében alacsony az aktivált hozzáférések aránya. A nyilvános keresőfelület szempontjából ez nem okoz problémát, hiszen legalább évente egyszer, az éves statisztikában beküldött adatokkal frissítjük a könyvtárak alapadatait, így biztosítható, hogy a még nem aktivált profil esetén is évente frissüljenek a legfontosabb adatok. Ennek ellenére további lépéseket tervezünk, hogy az aktiválás aránya a lehető

legmagasabb legyen és a könyvtárak saját adataikat időről-időre ellenőrizzék, pontosítsák.

Mi várható a jövőben?

Az adatbázis további fejlesztése nem áll meg a hibajavításoknál. Az eddigi visszajelzések alapján több új funkciót is megvalósítunk majd. A Könyvtári Intézet honlapjának megújulásával a keresőfelület is azonnal át fog esni az első „ránccfelvarráson”. További funkciók, melyek megjelenése várható a jövőben:

- jelszó-emlékeztető, jelszócsere lehetősége az adminisztrációs felületen,
- előzmény (a rendszerben már deaktivált) könyvtár(ak) feltüntetése könyvtárak adatlapján,
- részletesebb találati lista, annak kijelzése, hogy mely adatra vonatkozóan került be a találatok közé az adott könyvtár,
- keresés a statisztikai adatokban,
- találati lista exportálásának lehetősége.

KSZR kezelés

Jelenleg nem megoldott a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) adatbázisszintű leképezése, mely lehetőséget hamarosan – talán már a cikk megjelenésének idejére – megvalósítunk. Jelenleg, bár szerepelnek az adatbázisban a KSZR-ben ellátott könyvtárak, az nem derül ki, hogy mely ellátóközpontokhoz tartoznak, illetve fordítva sem listázható ki, hogy adott ellátóközpontokhoz mely szolgáltatóhelyek kapcsolódnak. Azon túl, hogy ezek az opciók elérhetőek lesznek, az adminisztrációs felületet egy új jogosultsági szinttel bővítjük, melyhez a megyei könyvtárak módszertani egységei kapnak hozzáférést. Lehetőségük lesz az ellátott szolgáltatóhelyek adatainak közvetlen szerkesztésére, illetve nagyobb rálátást kapnak a megye összes könyvtárának adataira. Például láthatják a könyvtárak aktivitását az adatbázisban, és közvetlen kapcsolataiknak köszönhetően hatékonyabban járhatnak el az ügyben, hogy a könyvtárak folyamatosan frissen tartsák az adataikat, mert ez nemcsak a Könyvtári Intézet érdeke, hanem a megyei könyvtárak számára is nagy segítséget nyújthat, ha rendelkezésükre áll egy naprakész, részletes metaadatbázis saját megyéjük könyvtáraitól.

Egyre több naprakész adat

Fontos leszögezni, hogy jelenleg sok elavult adat található az adatbázisban. Az alapadatokat tudtuk frissíteni a 2013-as statisztikában foglaltakkal, de

mivel az számos adatra nem kérdez rá, ami szerepel az adatbázisban, ezért egyes pontokban akár 5-10 éves adatokat is fellelhetünk, melyeket még a korábbi adatbázisokban rögzítettek. Ahogy egyre több könyvtár aktiválja hozzáférését és ellenőrzi adatait, úgy fognak ezek az elavult adatok eltűnni az adatbázisból. Arról, hogy már ellenőrzött adatokat látunk-e az adatbázisban, a könyvtár adatlapja tájékoztatást ad. Abban az esetben, ha az új adatbázis indulását követően a könyvtár végignézte az adminisztrációs felületen a „könyvtár adatainak felülvizsgálata” menüpont összes oldalát, akkor megjelenik a nyilvános adatlapon ennek időpontja, mint az „adatok utolsó ellenőrzésének dátuma”. Várható, hogy a korábbi Minerva adatbázishoz hasonlóan megjelenik majd a keresőfelületen egy olyan lehetőség is, ahol erre az adatra vonatkozóan is lehetőség lesz szűrni, így azokat a könyvtárakat figyelmen kívül lehet majd hagyni keresésnél, amelyek nem gondolják adataikat.

Végszó

Az új adatbázis kizárólag a könyvtárak együttműködésével lehet hosszú életű. A munkához a Könyvtári Intézetnél minden segítséget megadunk, és természetesen koordináljuk is a folyamatot. Bízom abban, hogy hamarosan egy naprakész, elavult adatokat már nem tartalmazó, könnyen használható, a felhasználói igényekhez igazított adatbázist tudunk majd szolgáltatni, amely a könyvtárosok segítségére lesz munkájukban és akár a könyvtárhasználók számára is kínál hasznos lehetőségeket.

Beérkezett: 2015. V. 18-án.

Garamvölgyi László

az Országos Széchényi Könyvtár
E-szolgáltatási Igazgatósága
Webtartalom Koordinációs Osztályán
könyvtári szakinformatikus.
E-mail: garamvolgyi.laszlo@oszk.hu

Berlinben nyitott fejlesztői centrumot az Amazon

A kereskedelmi konzern kiaknázná a digitalizálásban rejlő lehetőségeket.

A vállalat közleménye szerint az új központban kerekén 6000 négyzetméteres területen több száz szoftver-és webes fejlesztő, valamint rendszermérnök dolgozik majd új koncepciókon és technológiákon. A társaság a létesítmény mellett létrehozott egy úgynevezett *Amazon Akadémiát* is, ahol ötletcserére, új üzleti modellek és innovatív koncepciók kifejlesztésére invitálja az ügyfeleket, például a startupokat és az elektronikus könyvek szerzőit.

A digitalizálás alapvető változást indított el minden gazdasági és társadalmi területen. Már az Amazon sem csupán online kereskedőcég, hanem technológiai vállalkozás és infrastruktúra-szolgáltató. A digitalizálásnak köszönhetően az értékteremtő láncok radikálisan megváltoznak, miként az ügyfelek igényei is.

A helyszín nem véletlen, hiszen Berlin már évek óta Európa egyik IT-központja és startup-centruma, 20 óránként alapítanak egy ilyen, és ahogy *Ralf Herbrich*, az Amazon németországi fejlesztői központjainak ügyvezetője megjegyezte: profitálni akarnak a német fővárost jellemző vállalkozói kedvből. Összesen 450 új munkahelyet alakítanak ki, s a munka középpontjában a felhőtechnológia és nagy szövegmennyiségek algoritmusok segítségével való intelligens elemzése lesz. A vállalat gépi tanulást kutató európai csoportját is Berlinben helyezik el. A Bangalore és Seattle városában lévő hasonló részlegek feladata annak előrejelzése, hogy milyen nagy lesz a kereslet például egy bizonyos divatárura vagy hogyan valósítható meg az emberek és helyszínek automatikus összekötése az e-kötetekben.

/Forrás: <https://sg.hu/cikkek/112943/berlinben-nyitott-fejleszttoi-centrumot-az-amazon/>

(B. Bné)

Alapítvány a könyvtárért: közgyűjteményi forrásteremtés civil eszközökkel

Tanulmányom célja annak megvilágítása, hogy a jelenlegi gazdasági keretek között milyen útfajta lehetnek a könyvtárak – rendszerint igen feszes – fenntartói költségvetését kiegészítő külső (jótékonyági vagy támogatói) források bevonásának. Ennek érdekében röviden áttekintem két, nemzetközi szinten mértékadó könyvtár, a New York Public Library és a British Library gyakorlatát, majd részletesen kifejezem – a 2015-ben alapításának tizedik évfordulóját ünneplő – Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2012-től napjainkig terjedő, hazai viszonylatban modellértékű tevékenységét és elért eredményeit.

Adni (és kapni) jó

„A könyvtárügyben az adományozás magánszemélyek és vállalkozások önkéntes, humanitárius és etikai motivációk által keltett tevékenysége. Sok országban elismerést vált ki, ha valaki pénzt fektet a kultúrába; az adományozóról a könyvtárak gyakran állományokat vagy magát a könyvtárat nevezik el. Nevük megörökítése a mecénások újabb nemzedékének lehet vonzó. A nem kereskedelmi intézmények küldetésük és stratégiai terveik teljesítéséhez különböző pénzügyi forrásokat használhatnak. A fundraising (szponzori pénzek keresése és használata), a vezetés és a marketing viszonylag új iránya bekerült a könyvtári gyakorlatba” – tartják már tőlünk keletebbre, az orosz könyvtárügyben is.¹

A nyugati országokban, illetve a tengerentúlon a mindennapokba beépülve köztudottan komoly hagyományokkal bír a jótékonykodás. Az Amazon keresve – évtizedekre visszamenőleg – több kötetet is kínálnak a könyvtári forrásbevonás témakörében, például:

- Wood, M. Sandra: *Successful Library Fundraising: Best Practices*. Lanham. Rowman & Littlefield Publishers, 2014. 208 p. ISBN 978-1442231696 (Best Practices in Library Services)
- *Fundraising for Libraries: How to Plan Profitable Special Events*. Ed. by Scott C. Stevenson. Hoboken. Jossey-Bass (Wiley), 2013. 59 p. ISBN 978-1118690499
- Swan, James: *Fundraising for Libraries: 25 Proven Ways to Get More Money for Your Library*. Chicago. Neal-Schuman Publishers, 2002. 409 p. ISBN 978-1555704339 (How-To-Do-It Manuals for Libraries, 120.)

- *Library Fundraising: Models for Success*. Ed. by Dwight Burlingame. Chicago. American Library Association, 1995. 95 p. ISBN 978-0838906576

A könyvtár- és információtudomány vezető nemzetközi bibliográfiai referáló adatbázisában, a ProQuest szolgáltatotta LISA-ban (Library and Information Science Abstracts)² keresve a „fundraising” tárgyszóra 415 tudományos folyóirat-cikk rekordja jelenik meg 1975-től napjainkig. Jellemző kapcsolódó tárgyszavak (az előfordulások sorrendjében), melyek magukért beszélnek, s akár egy külön kutatás kiindulópontjai is lehetnének: *library management, public libraries, USA, finance, organization, academic libraries, university libraries, friends of the library, donations, surveys, cooperation*. Ugyanezt elvégezve az EBSCO által forgalmazott LISTA-ban (Library, Information Science & Technology Abstracts)³ 251 találatot kaptunk 1983-tól. A kötődő tárgyszavak is hasonlóak: *library finance, academic libraries, United States, charitable uses, trusts & foundations, Great-Britain, nonprofit organizations, public libraries*.

Az Amerikai Könyvtári Szövetség (American Library Association – ALA) internetes oldalain külön *Library Fundraising*⁴ módszertani útmutató és folyamatosan aktualizált annotált bibliográfia nyújt bőséges szakirodalmi muníciót:

- Professional Tips Wiki page on fundraising;
- Library Fund Raising: A Selected Annotated Bibliography (ALA Library Fact Sheet 24).

Az elmélet után a praktikumra rátérve, a New York Public Library (NYPL) pénzügyeit vizsgálva 2014-es, TMT-beli elemzésemben jeleztem: „a NYPL honlapján aláírásgyűjtést célzó figyelemfelhívás

fogad, melynek címzettjei a város vezetői. A közleményből kitűnik, hogy az elmúlt hat évben tizenegyszer kurtították meg a könyvtár költségvetését, miközben egyre nőnek az intézmény szolgáltatásai iránti igények: «több könyv, több számítógép, több rendezvény és hosszabb nyitva tartás.» A könyvtár – mint New York-iak millióit összetartó «szövet» – ezért méltó finanszírozást érdemel. Ennek hatására a jövő évi önkormányzati (fenntartói) források megállapítása előtt kampányba kezdett a könyvtár a döntéshozók befolyásolására.¹⁶

Az eltelt esztendőben, a lüktető metropoliszban sem sokat változott a helyzet: a könyvtár költségvetésének megkurtítása miatt ismét aláírásgyűjtő kezdeményezésbe botlunk a NYPL honlapján (1. ábra), melynek célja ugyancsak a városházi döntéshozók befolyásolása, lobbizás a fenntartói források növeléséért. Az indok továbbra is az, hogy az elmúlt évtizedben közel 20%-kal kevesebb önkormányzati dollárral gazdálkodhatott a könyvtári hálózat, és a foglalkoztatottak száma is nagyjából ezer fővel csökkent. Ezzel szemben 34%-kal többet kölcsönöznek a használók, a könyvtári foglalkozások és rendezvények száma megduplázódott, s a New York-i gyűjteményekbe többen látogatnak,

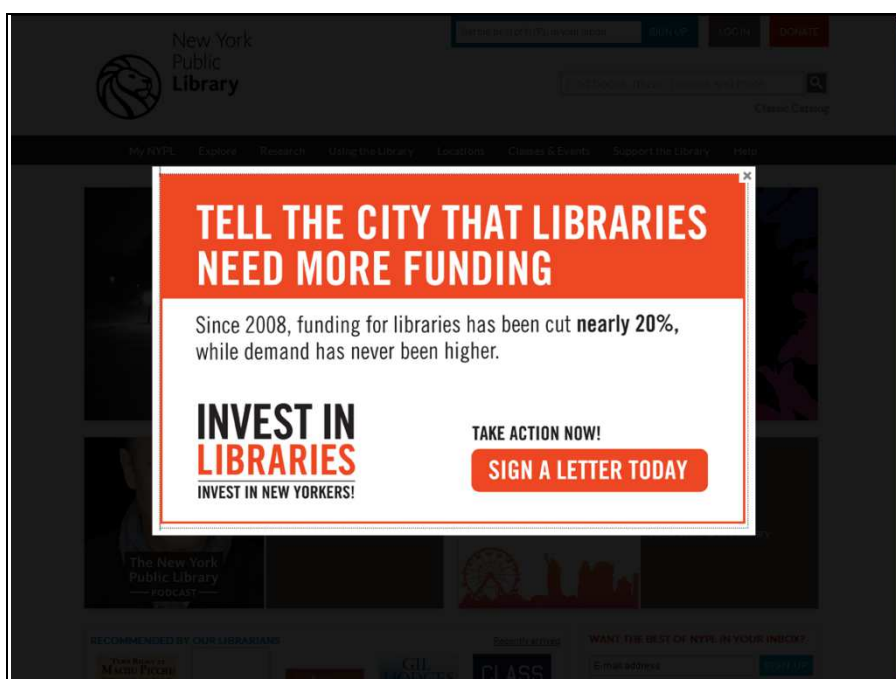
Kiszl P.: Alapítvány a könyvtárért: közgyűjteményi ...

mint a helyi sport- és kulturális eseményekre együttvéve.

Kevesebből többet! A könyvtárak piacgazdasághoz való kényszerű alkalmazkodását mindenütt felismerték, a világ legtöbb részén a könyvtáros munkájához szervesen hozzátartozik a külső források bevonása utáni küzdelem, hol igen kifinomult és bejáratott eszközökkel, hol pedig még viszonylag kezdetleges akciókkal – a történelmi tényezőktől, valamint a gazdasági adottságokból és a társadalmi berendezkedéstől függően.

A nagyok példája

Látható, hogy a *fenntartó* által biztosított összegek még az Amerikai Egyesült Államokban sem elegendők az *ideális* könyvtári működéshez, az intézményeknek (könyvtártípustól függetlenül) *ki kell egészíteniük költségvetésüket* saját – akár vállalkezési – bevételekkel és adományokkal, szponzori támogatásokkal vagy önkéntes munkával. Tekintjük ezért át egy nemzetközileg is mértékadó *köz-könyvtár* és egy vitathatatlan igazodási pontnak számító *nemzeti könyvtár* gazdag hagyományú, jótékonykodásra buzdító gyakorlatát.

1. ábra A New York Public Library költségvetés-csökkentése elleni 2015. évi kampány egyik arculati eleme
Forrás: <http://www.nypl.org>

New York Public Library

A TMT tavaly szeptemberi számában az alábbi gondolatokkal méltattam a NYPL komplex forrás-szerző tevékenységét: „A külső források bevonására rendkívül intenzív tevékenységet folytat az intézmény, mely nemcsak abban merül ki, hogy honlapjának minden oldalán – közvetlenül a «Log in» mellett – megtaláljuk a bankkártyás (adómentes) adománygyűjtő felületre irányító «Donate» feliratot, hanem az amerikai kulturális szokásokhoz szervesen hozzá tartozó «fundraising» szervezését – magyar viszonylatokban szokatlanul – professzionális szinten űzi. Ennek egyik eleme a «Friends of the New York Public Library», azaz «a könyvtár baráti köre» mozgalom. A zártkörű rendezvényeken való részvételen túl számos egyéb kedvezményre is jogosító – pénztárcától függő tagsági szintű – szponzoráció komoly bevételi forrás az intézmény számára. Ezen kívül mód van egy-egy konkrét gyűjtemény célzott megsegítését biztosító rendszeres támogatások adományozásá-

ra, melynek mértéke minimum 5 dollár/hó (Monthly Giving). 25 dollártól felfelé pedig adományunkkal megemlékezhetünk egy neves családi eseményről vagy akár köszönetet mondhatunk kollégáknak, melyért cserébe a könyvtár személyre szóló, elegáns kártyát küld az érintettnek (Honor and Memorial Gifts). Látható, hogy a NYPL gyakorlatában a bevételsszerzésre rendkívül átfogó rendszert működtetnek, mely esetenként akár 5 millió dolláros adományt is eredményezhet. A támogatók listája – sávosan, a szponzoráció összegétől függően – teljes körűen megtekinthető a könyvtár éves jelentéseiben. Tapasztaltam azt is, hogy a nagyobb tételeknél – tiszteletből és köszönete jeléül – akár egész épületek vagy gyűjtemények elnevezésére is hajlandó a könyvtár: léptenyomon személynevekbe botlunk (szó szerint, mert gyakran a padlón is feliratok találhatók) az épületek bejárásakor.⁶ Az aktuális támogatási lehetőségek összefoglalását a városi közkönyvtár rendkívül informatív és áttekinthető honlapja (2. ábra) segítségével ehelyütt is érdemes megtenni:

The screenshot shows the 'Support the Library' page on the NYPL website. At the top, there's a navigation bar with 'Support the Library' highlighted in red. Below it, a sidebar on the left lists various support options: Membership, Donate, Monthly Giving, Honor and Memorial Gifts, Planned Giving, Benefit Events, Corporate Support and Sponsorship, Foundation Support, Frequently Asked Questions, and Contact. The main content area is titled 'Support the Library' and includes a 'DONATE NOW' button, a photo of a man reading to a child, and text encouraging support. A footer contains links for 'About NYPL', 'E-Newsletters', 'The Library Shop', and 'Español'.

2. ábra A New York Public Library támogatására ösztönző webes megjelenés

Forrás: <http://www.nypl.org>

Kiszl P.: Alapítvány a könyvtárért: közgyűteményi ...

- *Become a Member*
Támogatói tagság 25-től 25 000 amerikai dollárig, mely feljogosít különleges eseményeken – vezetett épületbejárásokon, kiállításokon, könyvbemutatókon, gálaműsorokon stb. – történő exkluzív részvételre.
- *Donate*
Eseti és rendszeres pénzbeli adományok.
- *Volunteer*
Önkéntesség: a cikk írásának idején például napi 2 óra aláírásgyűjtés a könyvtár költségvetésének emelése érdekében.
- *Spread the Word*
A NYPL hírlevele felhasználásával könyvtári információk terjesztése közösségi csatornákon (pl. Facebook, Twitter), videomegosztókon (pl. iTunes, Youtube), azaz önkéntes pr-tevékenység folytatása.
- *Attend a Benefit Event*
Tematikus (pl. irodalmi, pénzügyi, családi) szponzori rendezvények (reggelik, ebédek, vacsorák) látogatása.
- *Honor and Memorial Gifts*
A könyvtár támogatása tiszteleti kártya ajándékozásával.
- *Shop at the Library*
Vásárlás a NYPL üzletében.
- *Get a Library Card*
Könyvtártagság váltása. A New Yorkban élő és dolgozó, adófizető vagy tanuló állampolgárok ingyenesen látogathatják a könyvtárat, de a té-

rítésmentes olvasójegy igénylése is igazolhatja az intézmény iránti elkötelezettséget.

- *Donate Books & Materials*
Könyv- és dokumentumadományok, hagyatékok szabályzatban körülírtak szerinti fogadása.

Fő szabályként az adományozókat meg kell győzni azzal, hogy a befolyt összegeket nemes célra fordítják és közkönyvtárról lévén szó, azok széles befogadói körhöz elérnek. A NYPL ezzel sincs gondban, hiszen nemcsak a második legnagyobb nyilvános könyvtár az Egyesült Államokban, hanem az egyetlen oktatási és közösségi funkciókkal felruházott, ingyenesen elérhető közintézmény valamennyi korosztály számára New Yorkban. Néhány kiemelt – támogatásra szoruló – projekt:

- *Literacy Training* (írásai és olvasási készségek fejlesztése);
- *Job Services* (álláskeresési szolgáltatások);
- *Teen Programs* (fiataloknak szóló programok).

British Library

A 150 milliós állományt birtokló, így a restaurálás, a kiállítások vagy éppen a digitalizálás vonatkozásában forrásokat örömmel fogadó brit nemzeti könyvtár adatokban bővelkedő, mintaszerű világhálós arcán – felül, a jobb oldalon – ugyanúgy megtaláljuk a „Donate” menüt (3. ábra), ahogy a NYPL esetében. Itt is alkalmunk nyílik egyszeri vagy rendszeres jótékonykodásra, melynek a legkisebb felajánlási limitje 5 angol font.

3. ábra A British Library online pénzadományozási felülete

Forrás: <https://support.bl.uk/Donate>

A *British Library* (BL) támogatási rendszerében négy fő szintet különböztethetünk meg, melyek igazodnak a bibliotéka értékőrző funkciójához:

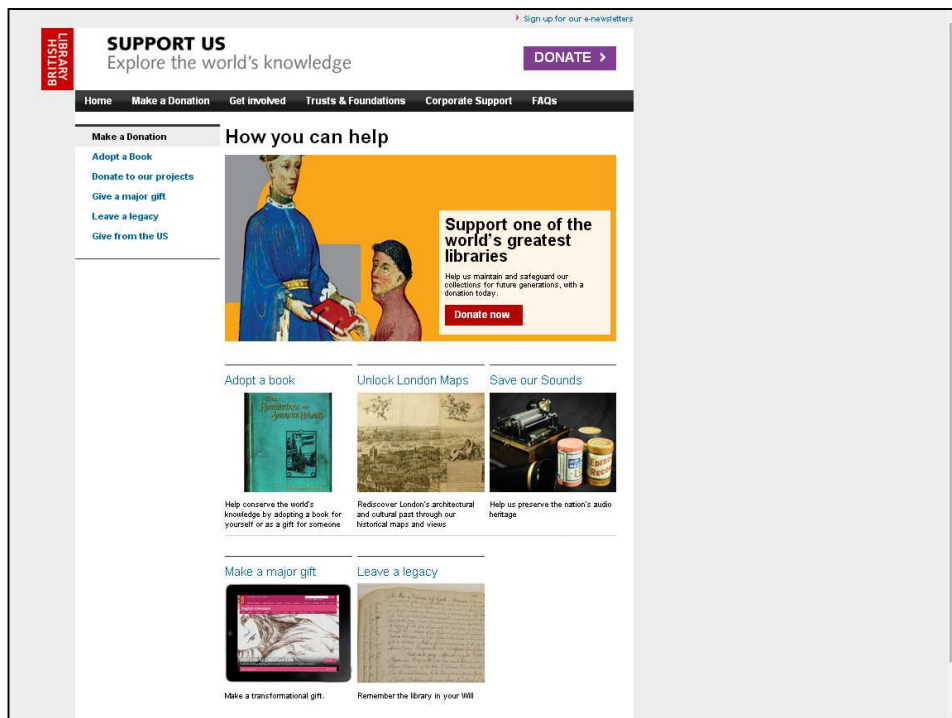
1. *Make a donation* (adományozás, ld. 4. ábra)
 - Könyvek örökbefogadása (klasszikus – állandó – címek és szezonális ajánlatok az eddigi örökbefogadók listájával);
 - Hozzájárulás aktuális projektekhez (pl. a *III. György* királyhoz kötődő londoni térképek digitalizálásához szükséges 100 000 angol font 8,36%-át gyűjtötték eddig így össze);
 - Nagy adományok (pl. az idén 800 éves *Magna Chartából* két példányt is birtokol a BL, a jubileumi kiállítások költségeihez és az állagmegóváshoz minimum 1000 angol fonttal adakozók egyéni vezetéssel tekinthetik meg a neves kéziratot);
 - Végrendelkezés (az elhunyt akaratának megfelelően a BL igyekszik mindent elkövetni az állományok egyben tartásáért).
2. *Get involved* (támogatás)
 - Támogatói tag (1500, 5000, 10 000 angol font ellenében részvétel számunkra szervezett szakértői előadásokon, kiállításokon, egyéni tárlatvezetés és konzultációs alkalmak a gyűjteményi kurátorokkal, betekintés

a könyvtár szakmai háttér munkájába, szolgálati területeibe és érdeklődésre számot tartó egyéb tevékenységeibe), fiatal támogató (évi 500 angol fonttól a 40 év alatti korosztálynak megfelelő programok);

- Baráti társaság (az 1989-ben alakult kör 3000-nél is több tagot számlál, akik számos kiváltságban részesülnek, pl. csoportos VIP-vezetés, ingyenes kiállításlátogatás, hírlevelek, zártkörű klubszoba, kedvezményes vásárlási lehetőségek, mindez 50-től 975 angol font éves díj ellenében, több fokozatban az adott szinthez járó szolgáltatással).

3. *Trust and foundation* (jótékonyági kooperáció)
 - A BL várja alapítványok és jótékonyági alapok együttműködését, amely olyan sikereket hozhat, mint például az unikális görög kollekció feldolgozása és digitalizálása (a *Stavros Niarchos Alapítvány* közreműködésével és 65 000 angol font támogatás gyűjtésével).

4. *Corporate support* (szervezeti támogatás)
 - Kiállítások szponzorálása, vállalati kapcsolatok (pl. programok szervezése, helyszín biztosítása).

4. ábra A *British Library* honlapjának adományozásra buzdító oldala
Forrás: <http://support.bl.uk/Page/Ways-you-can-help>

1979 óta működik a könyvtár amerikai adományokat fogadó – adómérséklést is lehetővé tevő – szervezete (*American Trust of British Library*), amely 100-tól 5000 amerikai dollárig határozta meg tagsági díjait és a különböző sávokhoz járó jogosultságait.

Egyetemi Könyvtár

Az *Egyetemi Könyvtár* (EK) a 16. század második felétől – idén 454. éve – szisztematikusan gyarapított és folyamatosan működő gyűjtemény másfél milliós állományával a *nemzeti kulturális örökség* része, de nemzetközileg is ismert és elismert. A számos világritkaságot (közülük 185 kódexet – ebből 14 korvinát –, illetve 1200 ősnymtatványt, 11 000 antikvát, 16 500 barokk kötetet és 75 000 18. századi könyvet) őrző gyűjtemény *nemzetgazdasági szempontból* is kiemelt jelentőségű, fokozottan védendő. Az ország első nyilvános könyvtárpalotája ugyanígy az egyetem büszkesége, az eredetileg is könyvtár céljára emelt műemléképület nemzetközi viszonylatban is kuriózumnak számít.

Az 1561-ben alapított Egyetemi Könyvtár pótolhatatlan *szolgáltató központja* az egyetemnek, nélkülözhetetlen és hasznos partnere mind a nyolc karnak, az intézmény összes polgárának, oktatójának, kutatójának, hallgatójának, az *Egyetemi Könyvtári Szolgálatnak* (EKSZ), valamint *nyilvános könyvtári státuszából* fakadóan a legszélesebb körű könyvtárhasználói körnek.

Szögi László történész és levéltáros⁸ 2013. június 30-án történt nyugdíjba vonulásával, 18 éves könyvtári főigazgatói (és emellett levéltár-igazgatói) ciklusának lezárultával⁹ *jelentős változások* zajlottak és zajlanak most is a *Kálóczi Katalin* (2013. július 1. – 2015. április 30. között megbízott, 2015. május 1-jétől pályázat útján 5 évre kinevezett) főigazgató által vezetett intézményben.¹⁰

Ennek előszeleként – *Mezey Barna*, az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* (ELTE) rektora indítványára – 2013 márciusában felállították az *Egyetemi Könyvtár helyzetével kapcsolatos stratégiai bizottságot*, mely az egyetemvezetésnek készített javaslata alapján az *ELTE karai számára nyújtott szolgáltatások és a muzeális gyűjteményi funkciók* fejlesztése kívánatos. Az EK az EKSZ részeként,¹¹ a tudományos, kutatószervezési és innovációs rektorhelyettes (jelenleg *Frei Zsolt* egyetemi tanár) szakmai felügyelete alatt működik.¹² Az EKSZ operatív testülete a *Könyvtári Tanács*, mely javas-

Kiszl P.: Alapítvány a könyvtárért: közgyűjteményi ...

lattevő, véleményező és ellenőrző jogokkal rendelkezik.¹³

A könyvtár gazdálkodásáról

A stratégiai bizottság létrehozásának egyik nyomós oka, hogy a 2013-ra bekövetkezett súlyos elvonások miatt – a 2009. esztendő t bazisként figyelembe véve – megközelítően *40%-kal csökkent az Egyetemi Könyvtár költségvetése*, s ezzel párhuzamosan megindult az intézmény szerepének újragondolása, mely ma is tart.¹⁴

„*Naivitás lenne azonban azzal számolni, hogy a deklarált egyetemi könyvtári források a közeljövőben drasztikusan bővülni fognak, így maximum a mostani költségvetési kondíciók szinten tartását, kellően megalapozott célfeladatok központi finanszírozását, a pályázati források hatékonyabb bevonását és a saját bevétel fokozását lehet elérendő teljesítésként kitűzni. A költségek csökkentésére nem kínálkozik alternatíva, amennyiben az Egyetem továbbra is központi könyvtáraként, az EKSZ szolgáltatójaként kívánja fenntartani az intézményt, elvárva a nyilvános könyvtári feladatok teljesítését, a dokumentumállomány – közülük is kiemelve a muzeális értékek – szakszerű őrzését, feltárását és szolgáltatását, a műemléki könyvtárpalota üzemeltetését, állagmegóvását, kulturális és közösségi csomópontként való működtetését, valamint egyéb kapcsolódó (ad-hoc jellegű és projekt-) feladatok ellátását” – írtam le 2013 nyarán.¹⁵ Az átstrukturálódási támogatás és a rendkívül fegyelmezett gazdálkodás eredményeképpen 2013-ban sem állt elő hiány, sőt a 2014. évet is pénzügyileg ugyan *stabilan*, de nagyszámú *részmunkaidős dolgozóval*, üzemeltetési és szakmai *feladatainak minimális szinten* tartásával élte meg az intézmény. Pozitív fejlemény, hogy a 2015-ös költségvetés szerint az Egyetemi Könyvtár 2014-hez képest több mint 10%-os *növekménnyel* számolhat. 2015 tavaszán *félszázan járnak az EK-ba dolgozni* (ebből: 29 könyvtáros, 4 könyvtári aszisztens, 2 igazgatási ügyintéző, 2 könyvkötő-restaurátor, 13 gazdasági és üzemeltetési munkatárs), s közel *20 a betöltetlen álláshelyek száma*. Az idei esztendőben mérföldkő lenne a 6 órában foglalkoztatottak jelentős részét teljes munkaidőssé fejleszteni.¹⁶*

Az EK-ról szólva is le kell szögezni, hogy egy közgyűjtemény *hatékonyága* vagy *hasznossága* a társadalom érdekeinek kielégítésében, a közjó elősegítésében és a küldetésének megfelelő célok elérésében határozható meg. A könyvtár *nem ön-*

fenntartó és profittermelő vállalkozás, lehetőségei korlátozottak, saját bevételét csak egy bizonyos határon belül képes növelni.

Nem kétséges, hogy az eddig bemutatott, általánosnak tekinthető (hazai és nemzetközi külső) környezeti tényezők és a sajátos intézményi (belső) körülmények között a *civil források* igénybevétele, a napi működés segítésére mindinkább fokozni kell az Egyetemi Könyvtárhoz kapcsolódó *alapítvány* tevékenységét, a jótékonykodás előmozdítását.

Egyetemi Könyvtárért Alapítvány

A 2005-ben létrejött *Egyetemi Könyvtárért Alapítvány (EKA)* alapító okiratában megfogalmazott célja „*az ELTE Egyetemi Könyvtár rendeltetésével összhangban a könyvtár szellemiségének fejlesztése, technikai színvonalának korszerűsítése, állományának védelme és gondozása, szolgáltatásainak bővítése, minőségi emelése, közönség- és partnerkapcsolatainak ápolása, továbbfejlesztése, értékeinek megismertetése mindazoknak a támogatóknak a felkutatása révén is, akik egyetértenek a cél fontosságával és saját eszközeikkel hajlandók segíteni azok teljesülését.*”

Szervezet és működés

Petrovics Mária egykori főigazgató-helyettes, alapító döntése nyomán az alapítvány 2012-ben megújult *kuratóriuma*:

- *Kiszl Péter*, a BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének igazgatója (elnök);¹⁷
- *Szögi László*, az EK leköszönt főigazgatója;
- *Szalay Krisztián*, a GMF Kontrolling Önálló Osztály vezetője (2014 augusztusától a BTK Gazdasági és Üzemeltetési Hivatalának vezetője);
- *Ráday Mihály* Kossuth-díjas filmrendező, operatőr, városvédő;
- *Wohlmuth István*, Belváros-Lipótváros Önkormányzata Kulturális Bizottságának elnöke (2014 őszétől kulturális tanácsnok).

Az alapítvány működésének adminisztratív hátterét – *Szögi László*, majd *Kálóczi Katalin* főigazgató jóvoltából – az EK főigazgatói titkársága biztosítja.

Az alapítvány munkáját számos *önkéntes* segíti, a teljesség igénye nélkül, közülük is ki kell emelnünk a következő kollégákat:

- *Acsai János* (EK Főigazgatói titkárság);

- *Boros Tibor* (ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet);
- *Galambosné Palcsó Györgyi* (EK Gazdasági és üzemeltetési osztály, 2015 tavaszáig az EK alkalmazásában);
- *Gulyás Katalin* (EK Közönségszolgálati osztály);
- *Herendi Katalin* (EK Főigazgatói titkárság);
- *Knapp Éva* (EK Főigazgatói kabinet);
- *Varga Klára* (EK Informatikai és fejlesztési osztály);
- *Virág Gabriella* (EK Informatikai és fejlesztési osztály).

Főbb adatok:

- Székhely: 1053 Budapest, Ferenciek tere 6.
- Telefonszám: (+36 1) 4116739
- E-mail: alapitvany@lib.elte.hu
- Honlap: www.konyvtar.elte.hu/alapitvany
- Adószám: 18121362-1-41
- Számlaszám: 12010532-00120645-00100003
- Megyei nyilvántartási szám: 9792/2013.
- Országos nyilvántartásbeli azonosító: 609/2006.
- Eljárt bíróság neve: Fővárosi Törvényszék
- Határozat száma: 60048/2006.4

Források és eredmények

Pályázatok

Az alapítvány által az elmúlt esztendőben elnyert és felhasznált *pályázati támogatások* időrendben:

TÁMOP-3.2.4-09/1/KMR-2010-0021

A középiskolások számára kiírt *Így olvasunk mi/ma* pályázat nyertesei részére díjak biztosítása.

Belváros-Lipótváros Önkormányzata (2012)

Régóta fennálló hiányt pótol a könyvtárról megjelentetett 16 oldalas színes, nyomtatottan és elektronikusan is elérhető¹⁸ *kétnyelvű* (magyar és angol) ismertető kiadvány (5. ábra).

NEA-KK-12-SZ-1076

A Ráhangolás Program bevezetése az Egyetemi Könyvtárban című pályázatunk 744 150 Ft támogatást kapott. A projekt révén olyan eredményeket értünk el, amelyek a megváltozott munkaképességű fiatalok képzésével foglalkozó intézményekkel történő együttműködést és az Egyetemi Könyvtár oktató, fejlesztő, segítő, illetve esélyegyenlőséget és akadálymentességet szolgáló tevékenységeit biztosítják.

5. ábra Egyetemi Könyvtár. Kultúrtörténeti gyöngyszem a Belváros szívében című kétnyelvű kiadvány 7. oldala
 Forrás: http://konyvtar.elte.hu/letoltesek/Egyetemi_Konyvtar_fuzet.pdf

Ennek keretében együttműködési megállapodást kötöttünk a *Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Diákotthonnal*. A két intézmény vállalta a hallássérült fiataloknak szóló, hosszú távra tervezett keretrendszer kidolgozását, amellyel a könyvtári munkakörökben történő elhelyezkedésüket segítik. A *Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Nonprofit Közhasznú Kft.* mentora szakmai segítséget nyújtott a pályázat elkészítéséhez.

A három intézmény együttműködésével elkészült a pályázatban vállaltak szerint a *Gyakorlati Hely Program (GYHP)* és a *Munkahely Látogatás Program (MLP)*, melyek keretében öt, hallássérültek által is ellátható könyvtárosi munkakört dolgoztunk ki: könyvkötő, restaurátor, feldolgozó könyvtáros: könyv- és folyóirat-feldolgozó könyvtáros, régi könyv, e-tájékoztató könyvtáros.

A GYHP fő célja, hogy a tanulók megismerjék egy könyvtár működését. Fontos szempont a munka-

vállalásra való felkészítés, a konkrét munkahelyi tapasztalatok szerzése, a munkahelyi beilleszkedés támogatása, a hallássérült fiatalok által betölthető könyvtári munkahelyek feltérképezésének segítése. A program időtartama 20 óra, melynek 65%-a az EK egyes osztályainak bemutatása, a különböző egységekben végzett munkafolyamatok megismerése és összefüggéseinek feltárása. A gyakorlati idő fennmaradó 35%-ában a választott szakmára vonatkozó speciális szakmai tudnivalókat ismerhetik meg a diákok.

A bemutatott öt szakmáról elkészült egy 8 perces rövidfilm, ami a *Nonprofit Médiaközpont Alapítvánnyal* való szerződéskötés eredményeként valósult meg. A film négy különböző verzióban tekinthető meg: (1) hanggal, (2) hanggal és jelnyelvi tolmácsolással, (3) hanggal és feliratozással, (4) hanggal, jelnyelvi tolmácsolással és felirattal (6. ábra). A pályázatból informatikai eszközöket is beszereztünk, hogy az elkészített filmeket a könyvtár látogatói helyben is megtekinthessék.

6. ábra Az Egyetemi Könyvtár bemutató Hangolódj ránk! című rövidfilm részlete (Franyó Borbála könyvtáros jelnyelvi tolmácsolásával)
Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=cPjUWnO1GDI>

*NEA-KK-12-M-1520**

Az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2012. évi működési költségeinek támogatására 640 320 Ft-ot ítelt meg a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA).

Belváros-Lipótváros Önkormányzata (2013)

Az V. kerületi Önkormányzat jóvoltából (150 000 Ft) egy korszerű videokamerával és a hozzá tartozó memóriakártyával örökíthetjük meg rendezvényeinket.

*NEA-KK-13-M-1409**

Az alapítvány 2013. évi működési költségeinek támogatására 450 000 Ft-ot biztosított.

NKA és NEA-KK-13-SZ-0141

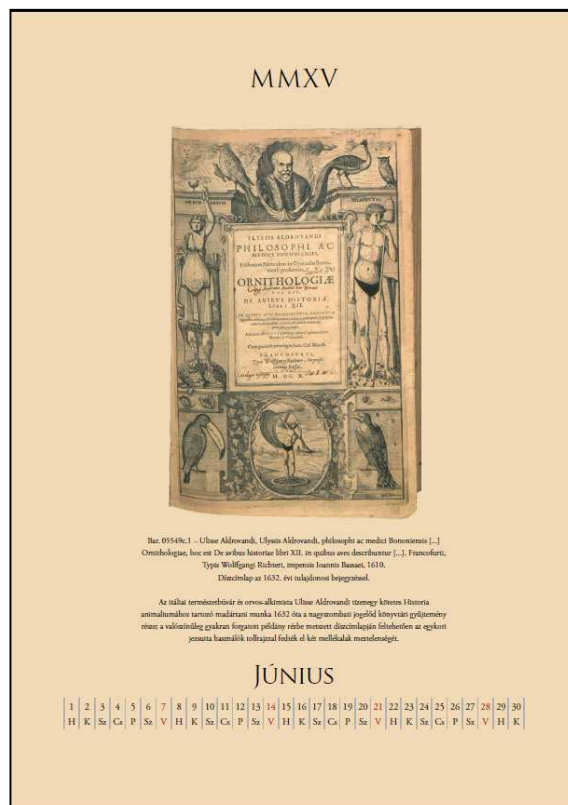
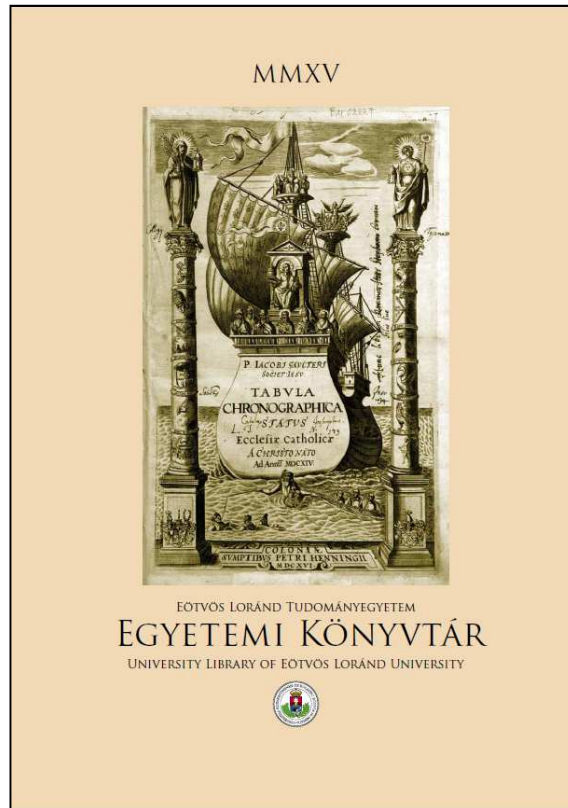
A pályázat lehetőséget teremtett arra, hogy megrendezhessük a Lábass Endre Varázslók pálcája beszélgetéssorozatának 3. évadját.¹⁹ A pályázatnak köszönhetően egyúttal korszerű hangosító berendezéssel szerelhettünk fel az Egyetemi Könyvtár dísztermét. A projekt összköltsége 850 000 Ft volt. A 2013. október 11. – 2014. március 14. közötti időszak vendégei: Sugár János, szobrász; Bátki

János (John Batki) író, vizuális művész, műfordító; Perényi Tamás, építész; Jász Attila, költő; Mándy Ivánné Simon Judit, fül-orr-gégész főorvos, Mándy Iván felesége; Lábass Zoltán, díszlettervező, képzőművész; Jánossy Lajos, újságíró, kritikus; Kósa Judit, Kokas Ignác festőművész felesége; Halas István, fotóművész; Döberei Dénes, táncművész, koreográfus.

*NEA-KK-14-M-1342**

2014. évre vonatkozó működési támogatásra 900 000 Ft-ot használhattunk fel, amelyből továbbra is az Egyetemi Könyvtár fejlesztésén dolgozunk.

*A tárgyalt időszak működési támogatásaiból jellemzően a könyvelési, posta, adminisztrációs és egyéb kis összegű működési költségeket, valamint reprezentatív falinaptárak készítését (7. ábra), továbbá laptopok és kisösszegű számítástechnikai eszközök beszerzését (8. ábra), az Egyetemi Könyvtár dolgozóinak képzését (pl. Civil szervezetek felkészítése önkéntesek fogadására) valósítottuk meg.

7. ábra Részlet (címlap és június) az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2015. évi falinaptárából (szerkesztette: Knapp Éva, tipográfia: Vincze Erika)

Forrás: <http://www.konyvtar.elte.hu/sites/default/files/falinaptarlow.pdf>

8. ábra Alapítványi laptop ünnepélyes átadása az Egyetemi Könyvtár számára a 2014. március 5-én rendezett **Hagyományok és kihívások III. című szakmai napon (Kálóczi Katalin és Kiszl Péter)**

Forrás: <https://plus.google.com/photos/110438508107919707009/albums/5989901015103886257/5989901193286373826?banner=pwa&pid=5989901193286373826&oid=110438508107919707009>

Belváros-Lipótváros Önkormányzata (2014)

Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata *Újra kinyitja kapuit az Egyetemi Könyvtár* című tervezett rendezvényünket 80 000 Ft-tal, míg a *Rejtőzködő értékek az Egyetemi Könyvtárban – az Egyetemi Könyvtár turisztikai vonzerejének fokozása* témájú beadványunkat 150 000 Ft-tal támogatta. Előbbi a 2015. március 14-én tartott *könyv-örökbefogadási naphoz* járult hozzá (részleteit ld. alább), utóbbi pedig egy nagyképernyős – az épületet és a gyűjtemény bemutatását segítő, valamint az aktuális információkat közvetítő – televízió vásárlásához a könyvtár aulájába.

Wohlmuth István kuratóriumi tag kezdeményezésére az V. kerületi Önkormányzat kábeltelevíziója, a *City TV* a *Városmesék* című sorozat keretében kétrészes műsor készítésével és sugárzásával (9. a., b., c. ábra) fokozta a könyvtári marketinget 2014 tavaszán:

1. *Nemzeti értékeink az Egyetemi Könyvtár állományában*. Közreműködő: Knapp Éva. (2014.

május 27., 19:40, 34 perc) Riporter: *Wohlmuth Klaudia*.²⁰

2. *Az Egyetemi Könyvtár története*. Közreműködők: Kiszl Péter és Szalavár Miklós. (2014. június 3., 19:40, 40 perc) Riporter: *Wohlmuth Klaudia*.²¹

Belváros-Lipótváros Önkormányzata (2015)

Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata 150 000 Ft támogatást nyújt a 2015. június 20-ra tervezett *Múzeumok Éjszakája* programjának megvalósításához. 300 000 Ft-ot költhetünk *Rejtőzködő értékek az Egyetemi Könyvtárban – az Egyetemi Könyvtár turisztikai vonzerejének fokozása* programunk folytatására, azaz könyvtári marketingre.

Elbírálás alatt álló pályázataink:

NEA-KK-15-M-1920

Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2015. évi *működési* költségeinek támogatása.
Igényelt összeg: 1 430 000 Ft.

9. a., b., c. ábra **Képek a City TV Városmesék című műsorából (Knapp Éva, Szalaváry Miklós és Kiszl Péter)**

Forrás: https://citytv.hu/TV_adas/422-Varosmesek_quotNemzeti_ertekeink_az_Egyetemi_konyvtar_alloman_yabanquot és https://citytv.hu/TV_adas/430-Varosmesek_Az_Egyetemi_Konyvtar_tortenete

NEA-KK-15-SZ-1442

Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2015. évi szakmai programjának támogatása:

- *Az önkéntes, valamint a kötelező közösségi szolgálati tevékenység bevezetése az Egyetemi Könyvtár működésébe.*

A nemzeti köznevelésről szóló törvény szerint az érettségi bizonyítvány kiadásához 50 óra közösségi szolgálat teljesítése szükséges, amelyet első alkalommal a 2016. január 1-je után érettségi vizsgára jelentkező tanulóknak kell igazolniuk. Az Egyetemi Könyvtár kiváló pa-

Kiszl P.: Alapítvány a könyvtárért: közgyűteményi ...

raméterekkel rendelkezik mint fogadó intézmény. A szükséges keretek megalkotása után a feladatkörök meghatározásával lehetőséget biztosítunk a diákoknak e szolgálat kreatív, közösségteremtő, eredményorientált elvégzésére. E tevékenységek bevezetéséhez önkéntes munkatársainkat képzésekkel is szeretnénk támogatni: (1) *Önkéntes menedzsment haladóknak* című, PL-5315 lajstromszámú és (2) *Fogadó szervezetek felkészítése iskolai közösségi szolgálat program megvalósítására* című képzés.²²

- *Olvasást népszerűsítő, illetve egyéb kulturális, tudományos rendezvények támogatása, az Egyetemi Könyvtár nem klasszikus könyvtári tevékenységeinek népszerűsítése.*

A rendezvényeken a látogatóknak lehetőségük lesz megismerkedni az Egyetemi Könyvtár működésével, értékeivel. Vezetett épületsétákon vehetnek részt, amelyeket a könyvtár történetét részletesen ismerő szakértők tartanak, így a vendégek olyan ismeretekkel gazdagodhatnak, amelyek segítik a múlt megismerését, formálják magyarságtudatukat és megerősíti bennük a tradíciók ápolását, a hagyományőrzés fontosságát. Ezen kívül betekintést nyerhetnek a könyvrestaurátori munka rejtelmeibe: interaktív módon követhetik nyomon e ritka mesterség fortélyait, azaz, hogy hogyan újulnak meg a kötetek, hogyan hasznosulnak az alapítványi támogatások. A rendezvényeken számos szakmai előadást is tervezünk, így a régi nyomtatványok és kéziratok iránt érdeklődők ismereteit bővítjük. A fiatalabb korosztály számára kézműves foglalkozásokat szervezünk, mellyel az olvasást, a könyvek szeretetét is népszerűsítjük.

Igényelt összeg: 1 380 000 Ft.

Adományok

Az utóbbi időben egyre jelentősebbé válnak a különböző nagyságrendű magán- és céges *adományok*, illetve a *könyv-örökbefogadásokból* származó bevételek, ezúton is köszönjük támogatóinknak:

- *Adonyi Ágnes*
- *Anonym 1, 2, 3 stb.*
- *Infodok Kft.*
- *László Erzsébet*
- *Mádl Ferenc*
- *Máté András*
- *Patkósné Tóth Zsuzsanna*
- *Vass Anna Johanna*
- *Vincze Erika*

Könyv-örökbefogadás

„Az Egyetemi Könyvtár gyűjteménye 1561 óta folyamatosan bővül. A mintegy 2 milliós állomány állandó állagmegóvásra, konzerválásra és egy része sürgős restaurálásra szorul, ezért az Egyetemi Könyvtár könyv-örökbefogadási programot indított el. A program szerint bárki – magánszemély és jogi személy – örökbe fogadhat könyveket²³ – olvashattuk a 2005-ös ELTE-hírekben. A könyv-örökbefogadási kezdeményezés tehát tíz esztendő múlva tekint vissza. Az első könyvet (*Gratianus Decretum* című 1548-ban, Lyonban nyomtatott művét) Mádl Ferenc akkori köztársasági elnök, akadémikus, az ELTE professzora fogadta örökbe 2005. április 14-én (10. ábra), amikor megnyitotta az újonnan kialakított 16-18. századi könyvgyűjteménynek helyet adó dísztermet (ma nagyolvasó).²⁴ A könyv-örökbefogadás útjára bocsátását így indokolta *Klinghammer István* rektor, későbbi felsőoktatási államtitkár: „E nagy érték őrzése, restaurálása, korszerű eszközökkel való feldolgozása óriási feladat, ami meghaladja egyetemünk lehetőségeit. Úgy véljük, jogosan kérhetjük, hogy ezen értékek megőrzésében vállaljon részt a kulturális kormányzat és lehetőségeihez képest a társadalom is. Ha csak arra gondolunk, hogy e 130 ezer dokumentum több mint fele igen rossz állapotban van és alapos javításra, restaurálásra szorul, akkor láthatjuk, hogy a vállalt feladat bizony túlmutat az egyetem lehetőségein.”²⁵

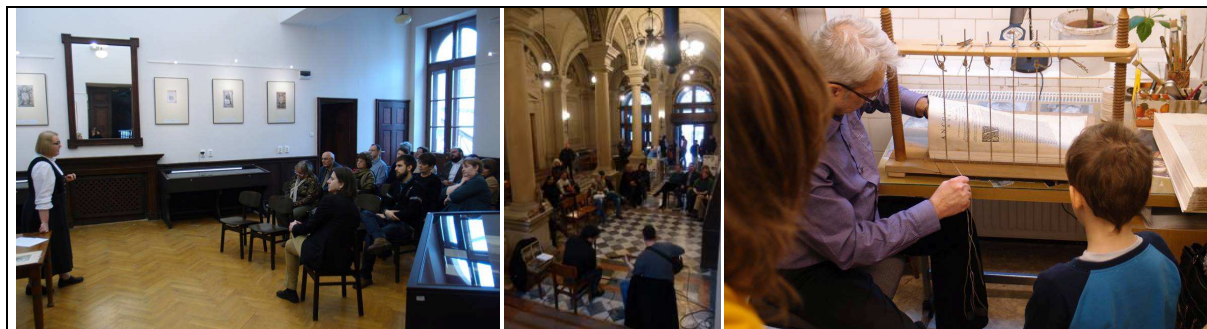
Az ELTE Egyetemi Könyvtár műemlék épületének energetikai korszerűsítése, gépészeti és homlokzati nyílászáró rekonstrukciója (KEOP-2012-5.6.0-EMMI-05) következtében hosszú zárva tartásra (2014. június 16. – 2015. január 5.) kényszerült. 2015. március 14-én, a könyvtár újrainyitása alkalmából – felelevenítve a kezdeményezést – könyv-örökbefogadási napot szerveztünk. A közel 200 000

Ft-os „eredménnyel” zárult napon a könyvtár- és épülettörténeti séta (*Bibor Máté* és *Széles Ágnes*), valamint a restaurátor műhely látogatása (*Szalaváry Miklós*) mellett lehetőség nyílt tudományos előadásokon (*Knapp Éva*: Az *ELTE Egyetemi Könyvtár ősszállományának tizenkét örökbe fogadható kötet* és *Bibor Máté*: *Középkori és kora újkori természet-tudományos könyvek az Egyetemi Könyvtárban*) is részt venni, majd meghallgatni *Pribojszki Mátyás*, szájharmónikás és *Szász Ferenc* gitáros *Grunting Pig* című koncertjét (11. ábra). A tizenkét örökbe fogadásra ajánlott kötetet *Knapp Éva* az alábbiak szerint ismertette (*Szalaváry Miklós* által elkészített állapotleírás alapján restaurálási költségük csökkenő sorrendben 200 000 Ft és 5000 Ft között).²⁶

10. ábra **Első könyv-örökbefogadónk: Mádl Ferenc** köztársasági elnök
 Forrás: <http://www.konyvtar.elte.hu/regi/orokbefogadas/madl.jpg>

11. ábra **Mozaikok a 2015. március 14-i könyv-örökbefogadási rendezvényről**

Forrás: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.835598286475988.1073741858.122214191147738&type=1>

Bar. 02068 – Hai Hagjai Oikumenikai Synodoi Tēs Katholikēs Ekklesias [...] – Conciliorum Generalium Ecclesiae Catholicae Tomus Tertius. Pauli V. Pont. Max. Auctoritate editus. Graeca fere omnia, Latina plera que nunc primum prodeunt, ex antiqui sex exemplaribus omnia diligenter recognita. Romae, Ex Typographia Reverendae Camerae Apostolicae, 1612. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A katolikus egyház általános zsinati dokumentumait tartalmazó sorozat e harmadik kötete Francesco Barberini (1597–1679) kardinális személyes ajándékaként került a nagyszombati jog-előd könyvtár gyűjteményébe és ezt a kötetet az 1632. évi, általunk ismert első katalogizálás óta őrzi a könyvtár.

Ant. 3895 – Martín Antonio Delrío, Syntagma Tragoediae Latinae In tres partes distinctum. Antverpiae, Ex Officina Plantiniana, Apud Viduam, et Ioannem Moretum, 1593–1595. Címlap az 1600. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A spanyol származású németalföldi nyelvzseni jezsuita szerző filológiai jegyzetekkel ellátott antik római tragédiákat tartalmazó művének első kiadását az ELTE Egyetemi Könyvtár vágsellyei (ma Šal'a, Szlovákia) jezsuita jogelőd könyvtárában katalogizálták, a mű több mint négyszáz éve, 1600 óta az állomány része.

Bar. 07503c.1 – Rerum Bohemicarum antiqui scriptores aliquot insignes, partim hactenus incogniti [...] Ex Bibliotheca C. V. Marquardi Freheri, Consilii Palatini. Accedunt eorsim Ioh. Dubravii episcopi Olomucensis Historiae Bohemicae [...]. Hanoviae, Typis Wecheliani apud Claudium Marnium, et heredes Ioannis Aubrii, 1602. Díszcímlap az 1634. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A

Csehországra vonatkozó, különböző szerzőktől származó történeti forrásokot tartalmazó kötet 1634. évi, a nagyszombati egyetem megalapítását egy évvel megelőző, nagyszombati könyvtári állományba vétele bizonyítja, hogy az ekkor még meg sem alapított egyetemen széles kitekintésű oktatói munkát terveztek.

Bar. 05558 – Ulisse Aldrovandi, Quadrupedum omnium bisulcorum Historia. Joannes Cornelius Uterverius Belga colligere incaepit. Thomas Dempsterus Baro a Muresk Scotus perfecte absolvit, Hieronymus Tamburinus in lucem edidit [...] cum indice copiosissimo. Bononiae, Typis Sebastiani Bonomij, impensis Hieronymum Tamburini, 1621. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. Az itáliai orvos és természettudós Aldrovandi 1632-től a könyvtár nagyszombati elődkönyvtárában őrzött rendszerező jellegű zoológiai munkája az egyetem megalapítását követően valószínűleg az oktatás egyik alpművének számított.

Bar. 01453 – Zacharias Lippeloo, Vitae Sanctorum; ex selectissimis et probatissimis orthodoxis patribus, primum quidem per V. P. Zachariam Lippeloo [...] conscriptae; nunc vero [...] recensitae, [...] ex R. P. Ribadeneira [...] locupletatae: Studio et labore V. P. Corneli Grasi [...] Coloniae Agrippinae, Sumptibus Bernardi Gualtheri, 1616. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A szentéletrajzokat tartalmazó négy kötetes mű 1632 óta tartozik az állományhoz, minden valószínűség szerint már a nagyszombati egyetem megalapítására készülve, a teológiai fakultáson tervezett oktatást segítő kötetként szerezték be (12. ábra).

Bar. 01453 – Zacharias Lippeloo, Vitae Sanctorum; ex selectissimis et probatissimis orthodoxis patribus, primum quidem per V. P. Zachariam Lippeloo [...] conscriptae; nunc vero [...] recensitae, [...] ex R. P. Ribadeneira [...] locupletatae: Studio et labore V. P. Cornelii Grasii [...]. Coloniae Agrippinae, Sumptibus Bernardi Gualtheri, 1616. Diszciplap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel.

A szentéletrajzokat tartalmazó négy kötetes mű 1632 óta tartozik az állományhoz, minden valószínűség szerint már a nagyszombati egyetem megalapítására készülve, a teológiai fakultáson tervezett oktatást segítő kötetként szereztek be.

Állapotleírás

A könyv méretei: 15,5×9×6,5 cm, kb. 1053 oldal

A könyv állapota:

Pergamen kötésű könyv. Mind a kettő tabla lejár a könyvről, a gerinc hiányzik. A könyvtáblák kopott, sérült, hiányos, nagyon piszkos állapotban vannak. A könyv metszésének mind három oldala piszos szintre van festve.

A fűzés 3 db zsinegbordára készült, ami laza, lapok kijárnak. Az első és utolsó ívek sérültek, rongyosak.

A nyomtatvány lapjai foltosak, elszíneződtek.

Restaurálási terv:

Tinta vizsgálat, ha szükséges levédés, ívek szétbontása, tisztítás, sartalánítás. Javítás, kiegészítés. Fűzés az eredeti módon oromszegő varrás. Pergamen kötés készítése az eredeti pergamen tisztítása, konzerválása, és ha lehet visszahelyezése.

A könyvnek sarmentes anyagból tokkészítés, ami a megfelelő tárolást biztosítja.

A restaurálás ára, figyelembe véve a könyv állapotát, az anyagköltséget, és a restaurálásra fordítandó munkaidőt: 130.000 Ft

11/21

12/21

12. ábra Egy örökbe fogadható könyv állapotleírása

Forrás: http://www.konyvtar.elte.hu/sites/default/files/orokbefogadható_konyvek_.pdf

Bar. 09584 – Ludovicus Crucius [Luis Da Cruz], *Tragicæ, comicæque actiones, a regio artium collegio Societatis Iesu, datae Conimbricæ in publicum theatrum [...] Nunc primum in lucem editæ et sedulo diligenter quere cognitæ. Lugduni, apud Horatium Cardon, (Excusum a Jacobo Roussin), 1605. Díszcímlap az 1628. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A neves spanyol jezsuita drámakötetét először 1628-ban, majd 1632-ben katalogizálták a nagyszombati jezsuita jogelőd könyvtárban, azóta folyamatosan elidegeníthetetlen része az állománynak.*

Ant. 5489 – Pontificale Romanum Clementis VIII. Pont. Max. iussu restitutum atque editum. Romæ Apud Jacobum Lunam, Impensis Leonardi Parasoli et Sociorum, 1595. Címlap az 1601. évi tulajdonosi bejegyzéssel. Az 1601-től az ELTE Egyetemi Könyvtár egyik jogelőd könyvtára (Vágsellye, ma Šal'a, Szlovákia) gyűjteményéhez tartozó római katolikus liturgikus könyv istentiszteleti szövegeket és rituális előírásokat tartalmaz.

Ant. 4936 – Antonio Possevino, *Moscovia. Antverpiæ, Ex Officina Christophori Plantini, 1587. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. Antonio Possevino (1534–1611) itáliai katolikus pap, pápai követ és egyben az első jezsuita, aki egykorúan Moszkvában járt. E művében olvasható híres beszámolója az egykori moszkvai államról, melyet az ELTE Egyetemi Könyvtár nagyszombati jezsuita jogelőd könyvtárának ma is meglévő második kéziratos katalógusa szerint 1632-ben vettek állományba.*

Bar. 05043 – Adamus Contzen, *Politicorum libri decem. [...] Editio secunda auctior. Coloniae Agrippinæ, sumptibus Joannis Kinckii, 1629. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A szerző e legjelentősebb, anti-Macchiavelliánus munkájának második kiadása az ELTE Egyetemi Könyvtár nagyszombati jezsuita jogelőd-könyvtárának korai nyitott, politikai érdeklődését bizonyítja, mivel a mű e példánya 1632 óta tartozik az állományhoz.*

Bar. 05549c.1 – Ulisse Aldrovandi, *Ulyssis Aldrovandi, philosophiæ medicæ Bononiensis [...] Ornithologiae, hoc est De avibus historiae libri XII. in quibus aves describuntur [...]. Francofurti, Typis Wolffgangi Richter, impensis Ioannis Bassæi, 1610. Díszcímlap az 1632. évi tulajdonosi bejegyzéssel. Az itáliai természetbúvár és orvosalkimista Ulisse Aldrovandi tizenegy kötetes *Historia animalium*ához tartozó madártani munka*

1632 óta a nagyszombati jogelőd könyvtári gyűjtemény része; a valószínűleg gyakran forgatott példány rézbe metszett díszcímlapján feltehetően az egykori jezsuita használók tollrajzzal fedték el két mellékalak meztelenségét.

Bar. 02227 – Jacques Gaultier, *P. Iacobi Gaultieri Societ. Iesu Tabula chronographica status ecclesie catholice a Christonato ad Annum MDCXIV. Coloniae, Sumptibus Petri Henningii, 1616. Díszcímlap az 1628. évi tulajdonosi bejegyzéssel. A Lyonban oktató teológiaprofesszor korokat átfogó, időrendbe rendezett történeti művét először 1628-ban katalogizálták a nagyszombati jezsuita könyvtárban, majd az egyetem megalapítását követően tanárnemzedékek sora forgatta.*

RMK / 58 – Pázmány Péter, *Posonban löt praedikatio [...] azon az napon, mellyen [...] Thordai Iános barát, harmadszor ki öltözöt az csuklyából [...]. Musiponiba [Pozsony, typ. Archiepiscopalis], 1610. Címlap az 1617. évi tulajdonosi bejegyzéssel. Az 1610-ben rejtett nyomdahely feltüntetésével megjelent, Magyarországon mindössze két példányban létező prédikációból az egyik példányt – valószínűleg Pázmány Péter gondoskodása révén – 1617 óta őrzi az ELTE Egyetemi Könyvtára a nagyszombati (ma Trnava, Szlovákia) jezsuita jogelőd-könyvtárnak köszönhetően.*

Az esemény rendkívül jelentős *mediavisszhangot* váltott ki:

- Az *M1* közszolgálati televízió *Ma Reggel* című műsora 2015. március 11-én élő, helyszíni közvetítéssel jelentkezett a könyvtárból Kiszl Péter kuratóriumi elnökkel (riporter: Garan Beáta, ld. 13. ábra).²⁷
- Az *ATV* országos televízió 2015. március 12-i *Start Plusz* című műsorában élő stúdióbeszélgetést készítettek Kiszl Péter kuratóriumi elnökkel (riporter: *Mészáros Antónia*, ld. 14. ábra).²⁸
- A *Class FM* országos rádióadón 2015. március 13-án Kálóczi Katalin főigazgatóval sugároztak beharangozó spotot.
- Az *MTI* közleményét²⁹ számos internetes médium (pl. *Origo*,³⁰ *HVG*)³¹ átvette.

A tíz Pázmány relikviára fókuszáló örökbe fogadást³² 2015. május 8-án, az egyetemi *Pázmány Napon* folytatta az alapítvány, ahol a megszokott programok (előadások, épületbejárás, restaurátorműhely megtekintése) mellett sor került a *Hagyományok és kihívások* címet viselő, az Egyetemi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtári Szolgálat

szakmai munkájába betekintést nyújtó – alapítványi támogatással készült – kötet bemutatására, amelyben szó esik az EKA tevékenységéről is.³³

13. ábra Részlet az M1 2015. március 11-i Ma Reggel című műsorából (Kiszi Péter)

Forrás: <http://nava.hu/id/2122546>

14. ábra Részlet az ATV 2015. március 12-i Start Plusz című műsorából (Kiszi Péter)

Forrás: <http://nava.hu/id/2125640>

A májusi Pázmány Nap mellett ezentúl minden szeptemberben, a *Kulturális Örökség Napjain* lesz újabb örökbefogadási akció, melyre már a 2015. május 22-i kuratóriumi ülésen elfogadott *támogatói fokozatokat* ajánljuk. Támogatóink részére oklevélet állítunk ki, továbbá nevüket feltüntetjük az alapítvány honlapján és a könyv-örökbefogadókat az online katalógusban is, hacsak ezt kifejezetten nem kérik. A támogatók rendszeres elektronikus értesítést kapnak a könyvtár rendezvényeiről. A jelenleg érvényes támogatói fokozatok:

- Az *Egyetemi Könyvtár támogatója* (50 000 Ft adomány alatt): előzetesen egyeztetett idő-

pontban az örökbefogadott könyvvel kapcsolatos exkluzív bemutatón vehet részt.

- Az *Egyetemi Könyvtár bronz fokozatú támogatója* (50 000 – 200 000 Ft közötti adomány): a fentiekén túl két fő részére örökös ingyen kölcsönzőjegyet és kiállításainkra szóló belépőt kap.
- Az *Egyetemi Könyvtár ezüst fokozatú támogatója* (200 000 – 1 000 000 Ft közötti adomány): a fentiekén túl megkapja az örökbefogadott könyv teljes digitális másolatát, és nevét feltüntetjük az örökbefogadott könyvben.
- Az *Egyetemi Könyvtár arany fokozatú támogatója* (1 000 000 Ft feletti adomány): a fentiekén túl a könyvtár reprezentatív válogatott könyvcsomagját is megkapja, illetve az 5 000 000 Ft feletti adományozók nevét a díszterem márványfalába vésve is megőrökítjük.

SZJA 1%

Közhasznú besorolásunknál fogva említést kell tenni a *személyi jövedelemadó (SZJA) 1%-ból* 2011-ben 62 000 Ft, 2012-ben 102 000 Ft, 2013-ban 63 940 Ft, 2014-ben 81 546 Ft összegekről, melyek igen nagy segítséget jelentenek a napi működés során.

Oktatási szinergiák

Az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány (EKA) – tevékenységének hatékonyabbá tétele érdekében – *intenzív együttműködést* folytat az *ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetével (KITI)*.³⁴ Ennek hozadéka, hogy 2014 márciusától 2014 májusáig – informatikus könyvtáros mester szakos hallgatók (*Bácsi Fanni Ágnes, Baliga Violetta Lilla, Barton Dávid, Gujzer Zsuzsanna, Peresztegi Krisztina, Szarka Beáta*) bevonásával, a BMA-IKTD-413 *Projektmunka* című gyakorlati foglalkozás részeként – önálló standot helyeztünk el és működtetünk az EK aulájában. A rendhagyó kezdeményezéssel az EKA céljainak népszerűsítését és támogatóinak gyarapodását kívántuk előmozdítani, különösen a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlásainak tekintetében.

Az EK és az EKA kiadványait, valamint a hallgatók által készített totót (a helyes kitöltők között egyetemtörténeti köteteket sorsoltak ki), 1%-os szóróanyagokat stb. tartalmazó, *roll-up*-pal (15. ábra) kiegészített promóciós asztal első alkalommal a 2014. március 5-én megtartott – már érintett – *Hagyományok és kihívások III.* című EKSZ szakmai napon debütált, ahol rögtön komoly érdeklő-

Kiszl P.: Alapítvány a könyvtárért: közgyűteményi ...

dés övezte megjelenését. A program keretei között a későbbiekben – egészen 2014. május 13-ig – összesen 66 órányi ügyeleti időt töltött el négy hallgató az EK aulájában, megszólítva az oda betérőket. A személyes jelenléte a hallgatók igyekeztek a könyvtár nyitva tartási idejének olyan periódusaira időzíteni, amikor a legtöbb olvasó fordul meg az épületben, illetve a május 20-i adóbevallási határidőhöz közeledve egyre sűrűsödtek az alkalmak.

A jótékonyág előmozdítása, a támogatói modellek működtetése tehát a jövő könyvtárosainak képzésében is megkerülhetetlen terület. Az EK és az EKA tevékenysége mentén, a 2012/2013. tanév tavaszi félévében is a társadalmi felelősségvállalás (CSR) köré szerveződött az ELTE BTK KITI-ben a Boros Tibor által meghirdetett korábbi *Projektmun-ka* című kurzus. A megvitatott témakörök:

- jogi környezet feltérképezése;

- bevonható partnerintézmények, lehetséges támogatók felkutatása;
- más könyvtárak, közintézmények (versenyár-sak) jó gyakorlatának elemzése;
- forgatókönyv, cselekvési/intézkedési terv készítése;
- kommunikációs terv elemei.

A 2014/2015. tanév tavaszi szemeszterében a *Forrásszerzési, pályázatkészítési műhelymunka* (BMA- IKTD-409) gyakorlaton segítettük úgy az EKA munkáját, hogy nappali tagozatos hallgatóinkat (*Adolf Adrienn, Dudarjev Vitális, Lukoviczki Anna, Petics Mariann, Smuta Regina, Szabó Kata-lin*) megismertettük a civil önkéntesség és a könyvtárak viszonyrendszerével. A Herendi Katalin (EK) és Kiszl Péter (KITI) irányításával, Knapp Éva (EK) régi könyves szakértői közreműködésével zajlott foglalkozás csomópontjai voltak, melyek *portfoli-ókban* is testet öltő eredményeit a jövőben felhasználja a könyvtár:

15. ábra Az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány roll-upja

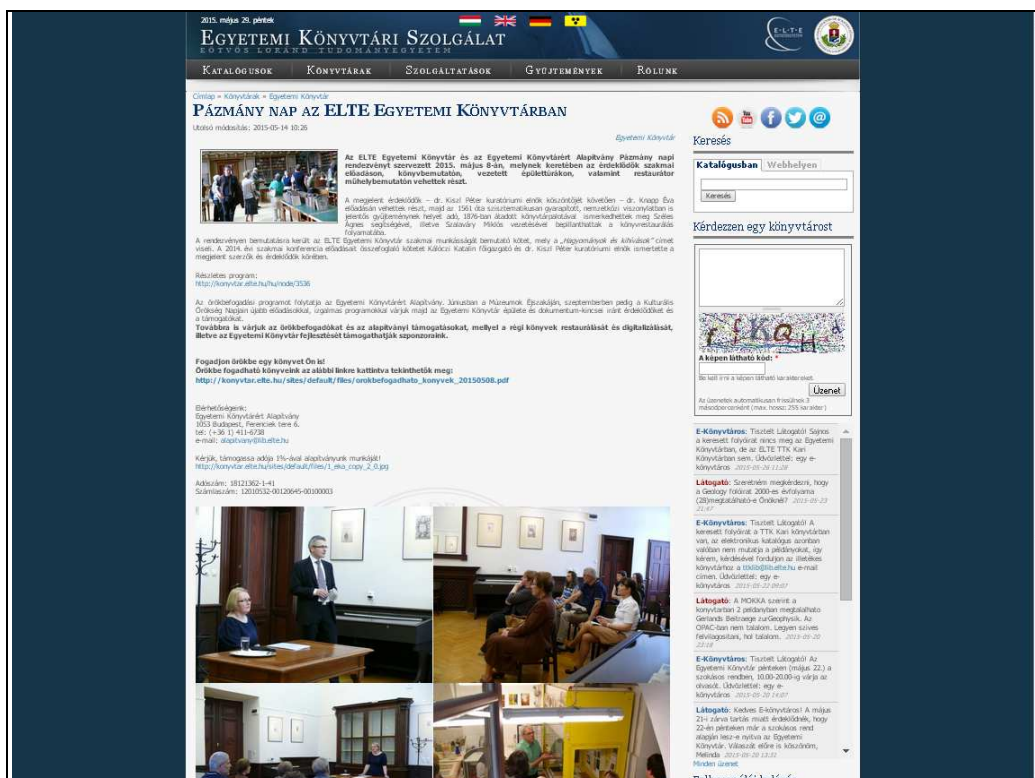
- Jó gyakorlatok gyűjtése: Helyzetkép a hazai és külföldi közgyűjteményi (könyvtár, levéltár, múzeum) fundraising gyakorlatokról.
- Szponzorok gyűjtése: partnerlista készítése Excelben.
- Prospektusok összeállítása: Az EK könyv örökbecsapadási programját népszerűsítendő régi kéziratok, nyomtatványok közül válogatás, rövid leírások készítése a kiadványokról, örökbecsapadási javaslatok a lehetséges támogató tevékenységi köréhez igazodóan.
- Szponzorok megkeresése, levélírás.
- Pályázati források felderítése.
- SZJA 1%-os felajánlás fokozására kampánytettek.
- Saját terven alapuló projekt (opcionális).

Az elmélet és a gyakorlat összhangját szem előtt tartva, célzott adományból lehetőség nyílik az RDA Toolkit³⁵ előfizetésére, melyet az informatikus könyvtáros alap- és mesterképzés mellett az ELTE könyvtártudományi doktori programja is örömmel fogad, hiszen például Vass Anna Johanna doktorandusz (a MaNDA, a Magyar Nemzeti Digitális Archívum osztályvezetője) kutatási területe egybeesik az új bibliográfiai kezdeményezéssel.

Portál

A közeljövő elkerülhetetlen feladata lesz az alapítvány internetes megjelenésének – a korábban tárgyalt British Library és New York Public Library mintájára történő – megújítása, melyben Virág Gabriella (EK) lesz segítségünkre. Tartalmaink továbbra is az ELTE EKSZ honlapjának (<http://www.konyvtar.elte.hu>) Híreink (16. ábra) és Rólunk menüjéből tölthetők le, azonban a ma látható felületünket jelentősen *átalakítjuk* és az EKA oldalait közvetlenül a *főlapról tesszük elérhetővé*:

- EKA nyitóoldal, ahonnan a törvényi kötelezettségeknek megfelelően letölthetők az éves beszámoló is (<http://konyvtar.elte.hu/web/hu/node/1973>)
- Könyv-örökbecsapadási program (<http://konyvtar.elte.hu/hu/node/2558>)
- 1% (<http://konyvtar.elte.hu/hu/node/2566>)
- Alapítványi hírek (<http://konyvtar.elte.hu/hu/node/2557>)
- Kapcsolat (<http://konyvtar.elte.hu/hu/node/2559>).

16. ábra A Pázmány napi alapítványi rendezvényről szóló híradás az Egyetemi Könyvtári Szolgálat honlapján
 Forrás: <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/3553>

Internetes megjelenésünk és a már felvonultatott sajtószereléseink mellett, kiemelem Ráday Mihály kuratóriumi tagunk jóvoltából az *Interpress Magazin (IPM)* 2013. októberi számában közölt publikációt (17. ábra), mely az Egyetemi Könyvtár épületével foglalkozik *városvédő* szemmel.³⁶

A siker: összefogással, lépérről lépésre

Dolgozatomban nemzetközi kitekintéssel igyekeztem rávilágítani a megújult kuratórium működését

felölélő rövid időszak Egyetemi Könyvtárát segítő, szisztematikus alapítványi munkájának – támogatóinknak, illetve önkénteseinek köszönhető – *eredményeire* (a legfontosabbakat ezek közül a 18. ábra foglalja össze). Tettem ezt abban bízva, hogy a hazai bírósági nyilvántartás szerint a kereken 100 Magyarországon regisztrált könyvtári alapítvány³⁷ munkáját is sikerül használható ötletekkel *katalizálnom*.

17. ábra Ráday Mihály Egyetemi Könyvtárral foglalkozó közleményének első oldala
Forrás: http://konyvtar.elte.hu/sites/default/files/interpress_raday.pdf

Tárgyi eszközök	Kiadványok	Események	HR-fejlesztés
díszterem hangosítása keverőpulttal videokamera (memóriakártyával, állvánnyal) számítástechnikai berendezések (számítógépek, monitorok, tabletek, kiegészítő perifériák stb.) nagyképernyős televízió	Egyetemi Könyvtár Évkönyvei (XIV-XV. összevont kötet és XVI. kötet) régikönyvek retusálása reprezentatív falinaptárak többnyelvű könyvismerető brosúra szóróanyagok roll-up médiamegjelenések, videofilmek	tematikus kiállítások (pl. Vincze Erika tipográfus) könyvbemutatók (pl. évkönyvek) koncertek (pl. Capella Silentium, La Caffettiera Stioppeta, Tavasz női kar) Lábass-beszélgetősorozat Egyetemi Könyvtár rendezvényein való aktív közreműködés (pl. Múzeumok Éjszakája, Kulturális Örökség Napja)	képzések, tanfolyamok finanszírozása és EK dolgozói és önkéntesei számára
Az EKA folyamatos működéséhez szükséges források megteremtése			

18. ábra Az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány 2012-2015. közötti könyvtári támogató tevékenysége

Irodalom és jegyzetek

- ¹ A könyvtárak pénzügyi támogatása: források és konstruktív megoldások keresése. Referálta: Viszocsekné Péteri Éva. Könyvtári Figyelő. 25. évf. 2015. 1. sz. 122. p. [OLOVKO, Svetlana Ivanovna: Finansovaâ podderzka bibliotek: poisk istočnikov i konstruktivnyh rešenij. = Vestnik BAE. 2014. 2. sz. 58-61. p.]
- ² ProQuest LISA: <http://www.proquest.com/products-services/lisa-set-c.html>
- ³ EBSCO LISTA: <https://www.ebscohost.com/academic/library-information-science-and-technology-abstracts>
- ⁴ ALA Library Fundraising: <http://www.ala.org/tools/atoz/fundraising/fundraising>
- ⁵ KISZL Péter: Könyvtárak a közösségért – New Yorkban. = TMT. 61. évf. 2014. 9. sz. 320. p.
- ⁶ Uo. 321. p.
- ⁷ American Trust of British Library: <http://www.atbl.us>
- ⁸ SZÖGI László (történész). = Wikipédia. http://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%B6gi_L%C3%A1szl%C3%B3_%28t%C3%B6rt%C3%A9n%C3%A9sz%29
- ⁹ Dr. SZÖGI László főigazgató búcsúztatása. = Egyetemi Könyvtári Szolgálat honlapja. <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/2817>
- ¹⁰ 10 KÁLÓCZI Katalin továbbra is megbízott az ELTE EK élén. = KIT Hírlevél. 2014. január 24.
http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=kaloczi_katalin_tovabbra_is_megbizott_az_elte_ek_elen
- ¹¹ ELTE EKSZ SZMSZ 1. § (3): http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_8mell.pdf
- ¹² ELTE EK SZMSZ 2. §.: http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_4dmell.pdf
- ¹³ ELTE SZMSZ 106. §.: http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_1.pdf
- ¹⁴ „Az előterjesztés során Mezey Barna rektor jelezte, hogy a rektorhelyettesi feladatmegosztás visszatér a korábbi hagyományokhoz azzal, hogy a kommunikációs és közkapcsolati feladatokat más formában Fábri György rektorhelyettes úr viszi tovább azzal, hogy feladatai kiegészülnek az Nftv. módosítása alapján kialakítandó tudásközpont létrehozásának előkészítésével” – részlet a 2014. július 21-én tartott szenátusi ülés jegyzőkönyvéből (<http://www.elte.hu/file/szen140721.pdf>), továbbá a 14/2014. (VIII. 1.) számú rektori utasítás az Egyetemi Kommunikációs- és Tudásközpont kialakításáért és az egyetemi kommunikáció fejlesztéséért felelős főigazgató hatásköréről és feladatairól (http://www.elte.hu/file/ru_2014_14.pdf). A dolgozat írásának időpontjában az egyetemen már nem létezik az említett főigazgatói pozíció, a tudásközpont pedig a következők szerint jelenik meg a 2015 tavaszától hatályos Szervezeti és működési szabályzatban: 29. §. (2) „Az Egyetemen

nemzetközi, vagy más együttműködési szerződés, illetve pályázat alapján innovációs park, technológiai központ, inkubációs ház, kooperatív kutatási központ és regionális egyetemi tudásközpont működhet.” (http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_1.pdf)

¹⁵ KISZL Péter: Pályázat az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára főigazgatói munkakörének betöltésére. 2013-2018. Azonosító: ELTE/7416. Budapest, 2013. augusztus. 18. p.

¹⁶ Az adatokat Kálóczy Katalin főigazgató szíves tájékoztatása és engedélye alapján teszem közzé.

¹⁷ KISZL Péter főigazgatói pályázatában megfogalmazott célja, hogy „az Egyetem könyvtári rendszerének ékköve, az Egyetemi Könyvtár integrált közgyűjteményként (könyvtári, múzeumi és levéltári szerepben egyaránt) multifunkciós szolgáltatásaival – kihasználva épületéből és annak elhelyezkedéséből fakadó előnyeit – nyüzsgő és folyamatosan lüktető, kampuszokon átívelő, belvárosi közösségi helyé, kulturális, idegenforgalmi központtá és oktatói-hallgatói centrummá váljon. Hagyományosan megtartva, de jelentősen modernizálva régi könyves állományából eredő kutatókönyvtári és értékközvetítő jellegét, szervezve és koordinálva az Egyetemi Könyvtári Szolgálat működését, kielégítve a karok vonatkozó igényeit, bizonyítva tudásközpontként kiemelkedő hasznosságát, fokozva az Egyetem versenyképességét.” (22-23. p.)

¹⁸ Egyetemi Könyvtár. Kultúrtörténeti gyöngyszem a Belváros szívében. = University Library. A Jewel Box of Hungarian Culture History in the Heart of City. Budapest, Egyetemi Könyvtárért Alapítvány. 2012. 16 p. http://konyvtar.elte.hu/letoltesek/Egyetemi_Konyvtar_fuzet.pdf

¹⁹ A rendezvény előtörténete: Az Egyetemi Könyvtárban 2011. május 24. – június 28. között Varázslók pálcája - Lábass Endre (a Könyvtár fantomja) tudós és művész barátait kérdezi címmel került sor egy 6 alkalomból álló beszélgetéssorozatra, melyet Lábass Endre, az Egyetemi Könyvtárral évtizedek óta szoros kapcsolatban álló festőművész-író folytatott művész és tudós barátaival. A programsorozat a TÁMOP 3.2.4/09/1-KMR-2010-0021 Az ELTE könyvtár rendszerének komplex fejlesztése a könyvtárhasználat megkönnyítése érdekében projekt olvasásnépszerűsítésre vonatkozó programpontjának keretében valósult meg. A célközönség a könyvtár olvasóin túl az irodalom és művészetek iránt érdeklődő szélesebb közönség volt. Ennek a 2011-es beszélgetéssorozatnak hat meghívott vendége Györe Balázs író; Szörényi László irodalomtörténész; Bíró Dániel egyiptológus, műfordító; Perczel Anna építész; Beer Iván, vallástörténész és Hadik András művészettörténész voltak.

A beszélgetéssorozat folytatódott intézményünkben a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával és 2012. október 15. – 2013. március 1. között megvalósítottuk a 2. évadot is. Akkor meghívott vendégeink vol-

tak (a rendezvények sorrendjében): Várnagy Tibor, képzőművész; Villányi László, József Attila-díjas költő; Ertsey Attila, építész; Kathy-Horváth Lajos, hegedűművész, zeneszerző; Pünkösti Árpád, író, újságíró, szociológus; Fogarassy Miklós, író, könyvtáros és műkritikus; Nagy József, táncművész és koreográfus; Tolnai Ottó, Kossuth-díjas vajdasági költő, író, műkritikus és műfordító.

A beszélgetések házigazdája a 2011-ben József Attila díjjal kitüntetett Lábass Endre 1982-ben végzett a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán, mesterei Kokas Ignác, Dienes Gábor voltak. Álmodat, szellemeket megjelenítő festményeivel számos egyéni, illetve csoportos kiállításon szerepelt, művei több közgyűjteményben is helyet kaptak. Irodalmi műveit és számos kiállításon szereplő fotóit áthatja a főváros tárgyi és humán értékei iránti érzékeny kötődés, amit 1994-ben Budapestért-díjjal ismert el a főváros. Hosszú ideje jelennek meg brit irodalomtörténeti publikációi, ezen kívül számos különleges kulturális esemény (Házszínház, Brit olvasónaplók a Füst-antikváriumban) szervezője.

²⁰ Nemzeti értékeink az Egyetemi Könyvtár állományában. City TV. 2014. május 27.

https://citytv.hu/TV_adas/422-Varosmesek_quotNemzeti_ertekeink_az_Egyetemi_konyvtar_allomanyaban_quot

²¹ Az Egyetemi Könyvtár története. City TV. 2014. június 3.

https://citytv.hu/TV_adas/430-Varosmesek_Az_Egyetemi_Konyvtar_tortenete

²² Az EKA 2015 tavaszán a közérdekű önkéntes foglalkoztatása révén járó kedvezmények igénybe vételéhez elindította regisztrációját az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) Esélyteremtési Főosztály fogadó szervezeti nyilvántartásába.

²³ Könyv-örökbefogadási program az Egyetemi Könyvtárban: <http://www.elte.hu/hir?id=NW-348>

²⁴ Könyv-örökbefogadási program az Egyetemi Könyvtárban: <http://www.elte.hu/hir?id=NW-475>

²⁵ Könyv-örökbefogadási program az Egyetemi Könyvtárban: <http://www.elte.hu/hir?id=NW-348>

²⁶ Örökbe fogadható könyvek az Egyetemi Könyvtárban Összeállította: Knapp Éva főtanácsos. Az állapotleírásokat készítette: Szalaváry Miklós restaurátor. Készült: 2015. március 10. 21 p. http://www.konyvtar.elte.hu/sites/default/files/orokbefogadható_könyvek_.pdf

²⁷ Nemzeti Audiovizuális Archívum: <http://nava.hu/id/2122546>

²⁸ Nemzeti Audiovizuális Archívum: <http://nava.hu/id/2125640>

- ²⁹ Könyveket lehet örökbefogadni szombaton az Egyetemi Könyvtárban. 2015. március 12. Budapest, 2015. március 12. (MTI)
- ³⁰ Könyveket fogadhatunk örökbe:
<http://www.origo.hu/kultura/20150312-konyveket-fogadhatunk-orokbe.html>
- ³¹ Fogadjon örökbe könyveket!
http://hvg.hu/kultura/20150312_Fogadjon_orokbe_konyveket
- ³² Örökbe fogadható Pázmány relikviák az Egyetemi Könyvtárban Összeállította: Knapp Éva főtanácsos. Az állapotleírásokat készítette: Szalaváry Miklós restaurátor Készült: 2015. április 29. 12 p.
http://konyvtar.elte.hu/sites/default/files/orokbefogad_hato_konyvek_20150508.pdf
- ³³ Külső források bevonása az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárában. = Knapp Éva, Vajda Zsuzsanna (szerk.) Hagyományok és kihívások: 2014. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár. 2015. 9-20. p. ISSN 2416-0180
- ³⁴ Az ELTE EK és a BTK KITI szakmai együttműködésének koncepcionális összefoglalását, illetve egyes részterületeinek bemutatását ld. a TMT 2014. évi nyári tematikus számában:
Kiszl Péter: Könyvtártudomány elméletben és gyakorlatban – intézményi együttműködés az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. = TMT. 61. évf. 2014. 7-8. sz. 251-266. p.

Boda Gáborné Köntös Nelli: Önértékelés gombnyomásra: a CAF online rendszer könyvtári adaptálásának lehetőségei. = TMT. 61. évf. 2014. 7-8. sz. 267-274. p.

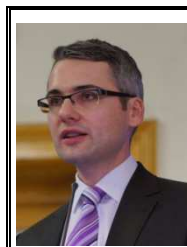
Fodor János: A megosztó hivatás. Könyvtári jelenlét a Facebook közösségi oldalon 2013/2014-ben. = TMT. 61. évf. 2014. 7-8. sz. 275-294. p.

³⁵ RDA Toolkit: <http://www.rdatoolkit.org>

³⁶ RÁDAY Mihály: Az Egyetemi Könyvtár. Házak nyilvános titkai. = Interpress Magazin (IPM). 33. évf. 2013. 10. sz. 108-113. p.

³⁷ Civil szervezetek névjegyzéke:
<http://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/civil-szervezetek-nevjegyzeke-kereses>

Az elektronikus dokumentumok letöltési ideje: 2015. május 29.

Kiszl Péter

habilitált egyetemi docens,
az ELTE BTK Könyvtár- és
Információtudományi Intézetének
igazgatója, Információtudományi
Tanszékének és Könyvtártudományi
doktori programjának vezetője
E-mail: kiszl.peter@btk.elte.hu

A belső ellenőrzéseket támadják az Apple dolgozói

A társaság több munkatársa elégedetlen a bánásmóddal, megalázzák őket a vásárlók előtt és ebédszünetben sincs nyugtuk.

Legalább két beosztott közvetlenül *Tim Cook* vezérigazgatónak jelezte e-mailben az észrevételeit. Leginkább azt kifogásolták, hogy az Apple üzleteiben megalázó módon ellenőrzik őket és a táskáikat. Az intézkedésekre azért kerül sor, hogy elriasszák a tolvajokat – ez derült ki azokból az e-mailekből, amelyek egy a társaság ellen benyújtott beadvány kapcsán váltak ismertté.

Az egyik alkalmazott már 2012-ben azt írta Cooknak egy elektronikus levélben, hogy az óriáscég menedzserei a régi dolgozókat is bűnözőként kezelik. A gyártó ezzel azt a látszatot kelti, hogy nem bízik a saját embereiben. Szintén megalázó, hogy az ellenőrzésekre gyakran a döbbszt vásárlók előtt kerül sor. Az illető éppen ezért azt követelte, hogy minden munkatársat ugyanolyan tisztelettel bánjanak, mint ahogyan az ügyfeleket is kezelik.

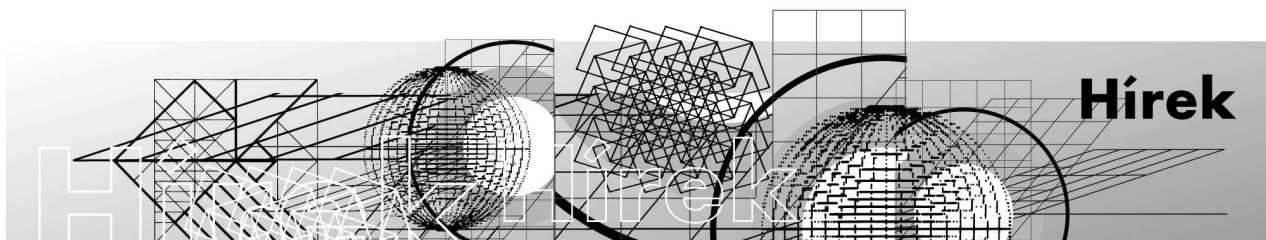
Az ilyen és hasonló ügyek miatt többen beperelték a vállalatot, a beadványt egy kaliforniai bírósághoz nyújtották be, az első meghallgatás július másodikán lesz. Ezzel azt akarták elérni, hogy minden érintett beosztottat kárpótoljanak azért a kiesett időért, amelyet az ellenőrzések miatt veszítettek el. Gyakran a rövid ebédszünetek idején kerül sor az ellenőrzésekre. Cook a mostani e-mail elolvasása után egyébként azt kérdezte az illetékes értékesítési és személyzeti vezetőtől, hogy: „Ez igaz?” A válasz nem derült ki a bírósági dokumentumokból.

Nem csupán az Amerikai Egyesült Államokból érkeztek panaszok, hanem Pekingből is. Egy 2013-as e-mailben az egyik alkalmazott arról tájékoztatta Cookot és számos más menedzsert, hogy úgy bánnak velük, mint ahogy az állatokkal és a tolvajokkal szoktak. *Denise Young Smith*, az Apple személyzeti ügyekért felelős alelnöke szerint még ha elrettentő célúak is ezek az intézkedések, akkor is intelligensebb és tiszteletesebb módon kellene végrehajtani azokat.

A konszern rendkívül komolyan veszi a belső ellenőrzéseket, így akarja megelőzni és felderíteni a kiszivárogtatásokat, valamint megtalálni a vétkes munkatársakat. A Worldwide Loyalty Team nevű belső részleg titkosszolgálati módszereket alkalmaz. Minden a vizsgálatban részt vevő személynek beleegyező nyilatkozatot kell tennie, aki erre nem hajlandó, azt helyben kirúgják.

/Forrás: <https://sg.hu/cikkek/112942/a-belső-ellenorzeseket-tamadjak-az-apple-dolgozoi/>

(B. Bné)

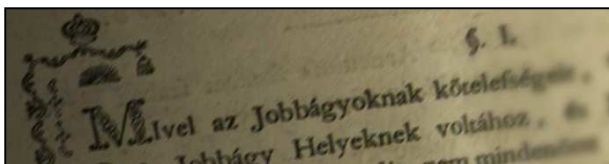
48 múzeum egy helyen

Egységes online keresőfelületen váltak elérhetővé a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) által támogatott digitalizálási projektek; a folyamatosan bővülő *Hungaricana* összevont közgyűjteményi portálon 20 millió oldalnyi anyag, 5 millió térkép,

5 millió eddig ismeretlen kép és ugyanennyi bibliográfiai adat áll a látogatók rendelkezésére.

Magyarországon eddig nem létezett olyan projekt, amelyben múzeumok, könyv- és levéltárak együtt jelentek volna meg, míg a *Hungaricana*-ra eddig 48 múzeum, 20 levéltár és 20 könyvtár anyaga került fel – mondta a portál szerdai budapesti bemutatóján a projekt szakmai megvalósítását végző Országgyűlési Könyvtár igazgatója. Markója Szilárd hozzátette: az április óta elérhető *Hungaricana*-hoz csatlakozott például az Magyar Tudományos Akadémia könyvtára, a Magyar Nemzeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) vagy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK), ráadásul a különböző múzeumi, könyv- és levéltári tartalmak egymásra hivatkozva jelennek meg. Kenyeres Istvánnak, a projektben közreműködő Fővárosi Levéltár főigazgatójának elmondása szerint az okostelefonon és tableten is futó *hungaricana.hu*-n az NKA által támogatott pályázatok mellett számos más forrásból finanszírozott adatbázis is elérhető.

Mária Terézia korabeli tabellák (forrás: hungaricana.hu)

Somfay Örs, a portál informatikai fejlesztését végző Arcanum marketing igazgatója kiemelte, hogy a *Hungaricana* folyamatosan bővül, mind adatállományban, mind témakörökben. A kereshető adat-

állományból kiemelték többek között az FSZEK teljes, 1873–1928 közötti budapesti lakcímtárát, az OSZK Régi Magyar Könyvek gyűjteményét, de elérhető a teljes magyar kataszteri térképállomány, első világháborús hadszíntéri térképek, Kitaibel Pál herbáriumja és mintegy 210 ezer történelmi képeslap is, részletes adatleírásokkal. A *Hungaricana*-ra eddig 1,2 millió közjegyzői, árvaszéki peres irat, végrendelet került fel több millió személyre vonatkozó adattal, így a portál a családfa-kutatók kincsésbányája lehet – hívta fel a figyelmet Kenyeres István.

Mint megjegyezte, az adatbázisból kikereshető Ybl Miklós összes terve, a teljes magyarországi középkori okleveles anyag, a Mária Terézia-kori úrbéri tabellák – azaz az első „népszámlálás” dokumentumai –, de integrálták a *Mapire*-t is, amely a Habsburg Birodalom történelmi térképeinek közös nemzetközi oldala. A *Hungaricana* nagy sebességű keresőprogramja akár 100 ezer találatot is megjelenít egy másodperc alatt, és a közös keresést is lehetővé teszi a metaadatokban vagy a pdf dokumentumokban is – mutatta be a honlapot Kenyeres István.

/Forrás: http://mandarchiv.hu/cikk/4168/48_muzeum_egy_helyen/

(F. Iné)

A királyi könyvtár – 35 corvina titkai hasonmások, képek, szövegek és filmek tükrében

Hunyadi Mátyás magyar király (1458–1490) könyvtára – korabeli nevén *Bibliotheca Corvina* vagy *Bibliotheca Augusta* – az első reneszánsz fejedelmi bibliotéka volt Európának az Alpoktól északra elterülő részén. Gazdagságával, szépségével az uralkodó hatalmát, uralmának legitimitását reprezentálta.

A körülbelül 2000 kötetet számláló gyűjtemény elsősorban humanista érdeklődést tükrözött, antik szerzők, egyházatyák és kortárs szerzők

műveit foglalta magába, az akkoriban értékesnek tartott irodalom és tudás teljességét kívánta felmutatni.

A kódexeket részben Itáliából (elsősorban Firenzéből) vásárolták, részben pedig a budai műhelyben állították elő. De bekerültek a királyi könyvtárba korábbi tudomszerető magyarok egykori kötetei is.

A királyi palota reprezentatív részén, a kápolna mellett és a trónterem közelében díszes könyvtárteremben őrizték a pompás állományt, amelynek elemeit egyedi, egyenesen a budai királyi könyvtár számára kifejlesztett, aranyozott bőrkötéssel vagy színes bársonykötéssel vonták be, a kódexek címlapjára Mátyás címerét festették.

A királyi könyvtár a török hódítással, 1526-ban és 1541-ben, Buda bevételekor pusztult el végleg, egy részét a törökök Isztambulba vitték. Azok a kötetek élték túl az évszázadokat, amelyek még a hódítás előtt, idejekorán Nyugat-Európába kerültek. Ennek köszönhetően ma körülbelül 216 hiteles corvinát ismerünk, ebből Magyarországon 53 kötet található, a Nemzeti Könyvtárban pedig 35-öt őrzünk.

Kiállításunkon a 35 corvina hiteles másolatai és a kódexekből származó pompás fotóanyag alapján a látogató képet alkothat a teljes egykori Corvina Könyvtárról, a részletes kísérszövegek pedig

feltárják előtte a Corvina történetét, nyitott kérdéseit, és bevezetik az egyes kódexek gazdag, titkokat rejtő világába.

A kiállítás megrendezését a *Corvina Alapítvány* támogatta. Az Alapítvány 1990-ben alakult az Országos Széchényi Könyvtár könyvtári programjainak anyagi támogatására. Adományait szívesen fogadjuk a K & H Bank Zrt. 10200823–22215673–00000000 számlaszámán!

Helyszín: Országos Széchényi Könyvtár, 1014 Budapest, Budavári Palota F épület, V. emeleti Erekyterér

Időpont: Látogatható 2015. június 6-tól szeptember 27-ig, keddtől vasárnapig 10–18 óra között.

A belépés ingyenes!

/Forrás: http://www.oszk.hu/kiallitasok/hasonmas_corvinak/

(F. Iné)

Barátné Hajdu Ágnes az IFLA igazgatótanácsának tagja

Örömmel adunk hírt róla, hogy az IFLA honlapján a mai napon közzétett választási eredmények szerint az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet tanszékvezetője, az MKE elnöke, Barátné dr. Hajdu Ágnes tanszékvezető egyetemi docens az IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*) *Governing Board* tagja lett. Magyar nemzetiségű képviselő ilyen magas pozíciót még soha nem töltött be a szervezetben.

Barátné Hajdu Ágnes az intézet nemzetközi kapcsolatait is meghatározóan, hosszú ideje képviseli a könyvtártudomány és szakma érdekeit az IFLA-ban. Tíz éve tagja, 2006 és 2009 között titkára volt a Tudásmenedzsment Szekciónak, 2006-tól a szekció programjait szervező bizottságban, három konferencia megszervezésében pedig (Göteborg 2010, Helsinki 2012, Szingapúr 2013.) annak elnökeként vállalt szerepet. Tudományos tevékenysége révén számos nemzetközi szervezethez kötődik (ISKO, UDC Consortium), 2010 és 2011 között

tagja volt a Bill and Melinda Gates Alapítvány Tanácsadó Testületének is.

Az IFLA Governing Board-jába 2013-ban elsőként kapott jelölést a magyar könyvtárosok közül.

Barátné Hajdu Ágnes tanszékvezető asszonyt MKE elnökké és IFLA igazgatósági tanácstaggá választása alkalmából 2015. június 2-án – dr. Dezső Tamás dékán és dr. Kiszl Péter intézetigazgató úr jelenlétében – köszöntötték az Intézeti Tanács oktatói és hallgatói tagjai.

A választás híre és a további igazgatótanácsi tagok névsora az IFLA honlapján. Az elismeréstől további információk az MKE honlapján.

/Forrás: <http://elte-lis.blogspot.hu/2015/05/baratne-hajdu-agnes-az-ifla.html>

(F. Iné)

Pályázat a Minősített Könyvtár címre

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma **2015-ben** is pályázatot hirdet a **Minősített Könyvtár cím elnyerésére**. A pályázat célja a minőségfejlesztés és a minőségirányítás módszereinek alkalmazásában kiemelkedő teljesítményt nyújtó könyvtárak és könyvtári tevékenységet folytató szervezetek munkájának elismerése.

A pályázatok benyújtásának határideje: **2015. július 31.**

A beérkezett pályázatokat a Könyvtári Minőségügyi Bizottság bírálja el a benyújtott dokumentáció és helyszíni szemle alapján.

A pályázat dokumentumai:

- pályázati felhívás
- pályázati űrlap
- a pályázat kötelező és ajánlott mellékleteinek felsorolása
- Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer

A Minősített Könyvtár címet elnyerő intézmények a könyvtárak típusának megjelölésével Díszoklevelet vehetnek át, és a cím használatára 5 évig jogosultak lesznek. A Minősített Könyvtár cím birtokában a könyvtárak pályázhatnak a Könyvtári Minőségi Díj elnyerésére.

A rangos Minősített Könyvtár cím elismerésre először 2011-ben lehetett pályázni. Eddig hat könyvtár nyerte el:

- a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára,
- a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár,
- az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár,
- a Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ,
- a szombathelyi Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ Könyvtár és Levéltár, valamint
- a kecskeméti Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár.

Az idei nyerteseknek a Minősített Könyvtár címet az emberi erőforrások minisztere 2016-ban, a Magyar Kultúra Napján adja át.

/Forrás: <http://ki.oszk.hu/content/p-ly-zat-min-s-tett-nyvt-r-c-mre-1/>

(F. Iné)

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

*Berke Barnabásné
Dancs Szabolcs
Fonyó Istvánné
Garamvölgyi László
Hegyközi Ilona
Kiszl Péter*